

gyógyszerészet 1841

**VÉG Y T A N I
G Y Ö G Y S Z E R I S M E**

(PHARMACOGNOSIS)

M E R E Y E T

A T. ORVÓSI KAR HÉLYBENHAGYÁSÁVAL

ORVOSOK, ÉS GYÓGYSZERÉSZEK

HASZNÁLATUKRA

KÉSZÍTETT ÉS MÉRŐTT

M A N N O - A L O Y Z,

HÍTES GYÓGYSZERÉSZ.

PESTEN 1841.

Nyomatatra esztergami k. B E I M E L J. betűvel.

*Mósz. Sándor
gyógysz. hallg.
Frail*

I. KERPEL
LIBRAIRIE SI PAPERBRIE
KÖNYV-ÉS PAPIRÚZLET
- RR D -

Verőcsigák buzognak a tőkély felé,
Nyomozzuk útját! — —

Horváth Csgrill.

Tetteim, mit tehetek, tegyenek többet tehetőbbek.

Pro censura tradatur Sphli Dno Professori Sadler
Fr. Bené m. p.
Direct. Incl. Facul. Med.

Opus hoc typis imprimi potest

Jos. Sadler m. p.
Botanicae Professor p. o. et
Chemiae supplens.

Előszó.

TEKINTETES TUDÓS

SADLER JÓSEF

URNAK

ORVOS TANÁRNAK,

HITES GYÓGYSZERÉSZNEK, — A' MAGYAR KIRÁLYI
EGYETEMBEN A' NÖVÉNYTAN RENDES' ÉS A' VEGYTAN'
HELYETTESI NYILVÁNOS TANITÓJÁNAK, — A' FÜVÉSZ-
KERT IGAZGATÓJÁNAK, — A' NEMZETI MUZEUMBELI
TERMÉSZET TÁRGYAK ŐRZŐJÉNEK, — A' MOSZKAI,
ÉS NÉMETHONI CSÁSZ. TERMÉSZETBÚVÁR, — A'
JÉNAI ÁSVÁNYÁSZAT, — A' FRANCZIAI FÖLDTAN,
— A' LONDONI FÜVÉSZET — A' LIPSIAI ORVOS,
— A' MORVA SZILÉZIAI GAZDASÁG, —
A' BÉCSI KERT-MIVELŐ, 'S TÖBB
MÁS TUDÓS TÁRSASÁGOK
TISZTELETBÉLI TAGJÁNAK

A' TUDOMÁNYOK', ÉS MIVELTSÉG
BUZGÓ BARÁTJÁNAK
EGYKORI TANÍTÓJÁNAK
HÁLÁDATOS, TÁNTORITHATLAN TISZTELETE JELÉÜL
AJÁNlja

A' SZERZŐ..

Előszó.

Csak kevés évek' lefolyta alatt is, mennyire haladt légyen elő nyelvészetünk, azt minden újabb Magyar lapok' szorgalmas forgatója jól tudja. — Ugyan is több tudományok idegenek maradtak volna előttünk, ha azokat saját honunkban, — nem anyahánem más nyelveken nem tanultuk volna; de elértük azon időkort, mellyben mártöbbféle tudományok's művészetek nyelvünkön olvashatók; és remélhetők, hogy idővel, több jelles nyelvészek' szorgalmas fáradozásai után, — millyenek az anyanyelvünket mivelő tudós társaság Tagjai — nem csak több mint említém, de minden ágai a' tudományoknak magyarul leendnek olvashatók — !

Örömmel hallottam, hogy ennekutánna a' kir. Egyetemben is, felsőbb határozatnál fogva, többféle tudományok fognak magyar nyelven előadatni, a' többek között a' Vegytan (Chemia) is; ezen tudománynak érdekesbb része a' Gyógyszer-isme (Pharmacognosis) melly mind az orvosra, mind a' gyógyszerészre több alapos tudva lévő okoknál fogva elmulthatatlanul szükséges. — A' Vegytannak tehát e' hasznos részét kívántam jelen csekély munkámban magyar nyelven, — mellyen még a' Vegytanról egy újabb értekező könyvünk sincs, — előterjeszteni, 's a' tárgyhoz tartozó hasznosbb ismereteket, mennyire az idő' rövidsége engedte előadni; ez ok-

ból több tudos Vegytanászok, — milyenek elhúnyt t. Schusztter orvos tanár úr volt, — kinek, mint egykori tanítómának jelen munkácskám összeszerkeztésében sokat köszönhetek — úgy E b e r m a i e r, B e r z e l i u s, E h r m a n, R o l o f 's mások munkáiból több szükséges jegyzeteket kiszedtem, 's magaméba iktattam.

A' szerek nevei' könnyebb megtalálhatása végett, a' deák betű rendszert követtem, 's mindenek előtt a' kémszerekről (reagentiae) értekeztem, mivel szükséges előbb tudni, hogy azon szerek, melyekkel mások' tisztaságaik kémleltetnek, valyon magok is' tiszta állapotban légyenek é? — Úgy a' savakról (acida) — ásanokról, (metalla) utánnok mindj' a' belőlők készülni szokot szerekről, — végre a' gyakrabban használtatni szokott illatos, és kövér olajokról, (olea aromatica, et pinguis) leírtam különösen a' készítés- módjukat, tulajdonságaikat, 's fertőztetések' megvizsgálásait.

Melleyek után még' többet tehetek nyelvem' előmozdítása végett — mi szent törekvényem leend, — kérlek tisztelt, olvasóm, fogadd munkámat barátságosan, 's élj boldogul a' viszont találkozásig.

Pesten, Május 1-ső napján 1841.

A' szerző.

Némelly előforduló még szokatlan kiejtések' magyarázata.

Ally — basis.	király viz — aqua regia
Álomány — substantia.	kénsavas — sulfas.
Ásany — metallum.	keserany — magnesia.
bátrag — bismuthum.	kiédesítés — edulcoratio.
bomlás szenved — decompositio nem patitur.	kilugzás — elixatio.
borkósavas — tartras.	kielégítés — saturatio.
csapadék — praecipitatum.	kovag — silica.
dárdany — stibium.	kozmás olaj — ol. empyren.
égető hamag — lixiva caustica.	kövér olaj — ol. pingue.
égyény — aether.	lang — alcohol.
égyvény — alcali.	lemez — lamella.
elbontatik — decomponitur.	lepárolás — destillatio.
eldurrantatik — detonatur.	merő test — corpus solidum.
elfolyik — deliquescit.	Ólom — plumbum.
elmállik — fatescit.	olú — solutio.
elpárologtatás — evaporatio.	ón — stannum.
eczetsavas — acetas.	önsúly — pondus specif.
feleresztett folyadék — solutio diluta.	öntőgarad — crucibulum.
felszállítás — sublimatio.	pálitás — digestio.
fertőztetés — inquinatio.	pártatlanítás — neutralisatio.
férjany — Arsenicum.	póris — borax.
fojtósavas — nitras.	sav — acidum.
gyanta — resina.	savitás — oxydatio.
gyantár — succinum.	sósavas — murias.
guba festvény, és forrázat — Tinct. et infusum gallarum.	sóska sav — acid. oxalic.
hamag — kali.	szénsavas — carbonas.
higacs — hydrargyrosium.	szikag — natrum.
higag — hydrargyricum.	szín ásany — metallum regulinum.
higany hydrargyrum.	szivár — filtrum.
horgany — zincum.	sulyag — baryta.
hugyag — ammonia.	tömeg — massa.
iboló — jodium.	tömény — concentratum.
jegek — crystalli.	váladék — eo sensu ac praecipitatum.
jegesítés — crystallisatio.	vérlúg — lixivium sanguinis.
illatos olajok — olea arom.	villó — phosphorus.
kén — sulfur.	zöldlő — chlorium.
kéngyulatsav — acid. hydrothionicum.	zöldlő sav — acid. muriaticum.
kéngyulatsavas nedv — liquor hydrosulphuret. acid.	
kémszer — reagentia.	

Vége a' tökéletlen savított ásanyok (metalla oxydulata) a c s; — a' tökéletes savítottak pedig (metalla oxydata) a g végezettel jeletlenek.

As Auszriai Gyógyszertár

rendelése szerint, a 'Testek' megvizsgálásai-
hoz kívántató Kémszerek.

(Reagentiae)

Acetas plumbi solutus — Olvasztott eczet- savas olmacs.

Készül: Ha egy rész száraz felecetsavas olmacs (acet. plumb. acid. sic.) 6 rész lepárolt vízben felolvasztatik, 's átszivárogtatik. Őn sullya: 1,095.

Tulajdonai: Heveny állapotban szintelen, a' tiszta vízhez hasonló folyadék, szabad légen szénsavas olmacs vál ki belőle, melly az edény fenekére száll 's a' folyadékot fehér színűvé teszi.

Fertőztetve lehet: Eczetsavas mészaggal (acet. Calc.) ennek megtudására szükséges előbb kéngyulatsavval (acid. hydrothion) az ólmot kiválasztani, melly fekete csapadék által kivál, aztán szénsavas hamag adatik a' külön választott folyadékhoz, mellyből az, a' mészagot lecsapja, t. i. szénsavas mészag (kréta) vál ki.

Mint kémszer használtatik: a' kén-, és sósav' kikémlelésére, mellyekkel az ólom egy fehér csapadékban vál ki.

Acid. muriat. conc. — Tömény sósav.

Készül: Sósavas szikagnak kénsavval való lepároltatása által. — **Jegyzésül:** Egyedül ezen sav' készítéséhez kell több savat venni, u. m. 4 ft. sóhoz 3 — 4 ft. kénsavat, más savak' készítéseikhez fele rész sav is elég.

Tulajd. Tiszta állapotban szintelen, tulajdon szagú, erős ízű, 's fehér gőzt eregető folyadék, a' légből.

vagy semmi, vagy igen kevés nedvességet von magához, az állati, 's növényi állományokat nem változtatja szénné hanem azokat szét rágja. Őn sullya 1,200.

Fertőztetve lehet; Kénsavval, ez sósavas sulyag által megtudatik, mely esetben egy fehér csapadék támad. — Vassal: ezen esetben a' sósav zabáltasson (saturetur) huyaggal; és vérlúggal (Lixivium sanguinis) kék csapadékot ad. — Rézzel: Ha huyaggal kék csapadékot ad.

Jegyzék. Azon edények, melyekben ásanvi savak tartatnak üveg, nem pedig kéreg dugaszokkal legyenek ellátva, mivel a' szétrágott dugaszok által is megfertőzethetnek.

Mint kémszer használtatik: Külömbféle fehér ásanviok' kiválasztására az olvadékaikból; nevezetesen az Ezüst', Ólom', Bátrag', 's Higag' megtudására, legbizonyosabb kémszer az Ezüstre, melyhez nagy rokonsággal viseltetik, 's vele az olvadékokból, tőrőhoz hasonló tömegben vál ki.

Acid. muriatic. oxygenat. — Zöldő sar.

Készül: mint a' sósav, a' lepárolásához cselagot is adván.

Tulajd: Feleresztett sárgás színű, tulajdon köhögést okozó szagú, éles ízű folyadék, a' növényi festékeket megváltoztatja, kivévén a' sárgát; majd minden ásanviokat felolvaszt, a' világosságon bomlást szenved, 's közönséges sósavvá változik. Őnsullya 1,000.

Fertőztetései: Sósavat tart magában, ha fojtósavas ezüsttaggal csapadék támad. — Kénsavat. Ha sósavas sulyaggal csapadékot ad. — Cselagot: ha hamaggal zabáltatik (saturatur) 's akkor fehérből veresbe átmenő csapadékot ad. — Bomlást szenvedett: ha tulajdon szaga nincs meg, 's fojtósavas ezüsttaggal csapadék támad.

Mint Kémszer: használtatik kénásanyok' (metalla sulfurata) szétbontására, úgy továbbá az aranynak az ezüstitől való elválasztására, minthogy a' zöldő az aragot (auricum) fel olvasztja.

Acid. nitric. dil. purum. — Tiszta feleresztett fojtósav.

Készül: ha feleresztett fojtósavban mind addig töltetik felolvasztott fojtósavas ezüsttag, míg zavaros nem lesz, 's úgy néhány napi ülepedése után, a' sav, a' sósavas vagy kénasavas ezüsttagról letöltetik, 's szárazságig át-párologtatik. Őn sullya 1,170.

Tulajd: Tiszta szintelen, szagtalan, erős savanyú ízű, a' tűzön tökéletesen elilló folyadék, az életmives testeket sárga színre festi, semmitéle kémszerrel se adjon csapadékot.

Fertőztet: Sósavat tart, ha fojtósavas ezüsttaggal csapadékot ad, melytől megtisztítatik: ha fojtósavas ezüsttag' olvadéka mind addig adatik hozzá, míg csapadék megszűnik ki válni. — Kénsavat: ha sósavas sulyaggal csapadékot ad.

Mint Kémszer: használtatik a' tökéletlen savítatoknak (oxydula) tökéletes savítottokká (oxyda) való átváltoztatásokra, és külömbféle csapadékok' felolvasztására.

Acid. nitrosum conc. — Tömény fojtósav.

Készül: Fojtósavas hamagnak kénsavval való lepároltatása által.

Tulajd: Veres sárgás színű, égető savanyú ízű folyadék, a' lég' hozzá járultával sárga gőzt — fojtószeszt (gas nitrosum) ereget. — Egyesül vízzel, mellyel való egyesülése figyelemre méltó, mivel kevés vízzel kék; több mennyiséggel zöldes színű folyadékot képez.

's végre sokkal színtelen lesz, de ezen vízzel való vegyítése vigyázattal folytasson, mivel az edényt könnyen szét csaphatja; az életmives testeket sárga színre festi. Önsullya 1,500.

Fertőztetései: Vassal, ha vér lúggal kék csapadékot ad. — Kénsavval: ha sósavas sullyaggal csapadék származik.

Kémszerül: különbözőféle ásványok' megsavítására használtatik.

Acidum oxalicum — Sóska sav.

Készül: 1 rész cukorból, és 6 rész fojtósavból lepárolás által, mely lepárolás 2 — 3szor újont fojtósav hozzáadásával ismételtetik, 's a' mind annyiszor nyert sóska sav' végre együtt felolvasztatik, 's jegesítettetik.

Tulajdons. Félig átlátszó, színtelen, és négy oldalú csillókben jön elő, illy kinézése már egy bizonyos jele, hogy kénsavval fertőztetve nincs, a' szabad légen, ha rendesen van készítve a' felülete elmállik (fatescit) 's sullyának $\frac{1}{4}$ részét elveszti; 9 rész hideg, 's egyenlő rész forró vízben, ugy 2 $\frac{1}{2}$ rész lángban is fel olvad.

Fertőztetései: Fojtósavval, mely megtudatik, ha egy darabocská réz az olúba (solutio) vettetik, melynek olvadása közt sárga gőz — fojtó szesz — fejlík ki.* — Bor- kósavval: ez legkönnyebben megtudathatik, ha egy kánálban megégettetik, az égetés közben a' borkósav megfeketedik, a' sóska sav nem.

Kémszerül használtatik: legbizonyosabban a' mézszagra, melyet fehér színben választ ki az olvadékból.

*) A' fojtósavra ugyan semmi kémszereink sincsenek, mindazonáltal elhnyit t. Schuster ur állítása szerint a' fentebb írt módon megtudathatik.

Acid. sulfuric. conc. purum — Tiszta tömény kénsav.

Készül: a Saxoniai, — mely legjobb; — égetett kénsavas vasacsból lepárolás által, az angol pedig kénnek megégetése által nyert kénós savnak valamely harmadik testtel való savittatása, 's ugy vizsonti lepárolása által.

Tulajdonságai: A' Saxoniai kénsav barnás színű, füstölgő, égető ízű, a' vizet minden idegen testekből magához vonja, az angol kénsavnál töményebb, minden életmives testeket szénné változtat, felettébb erős hæv mérséklet kívántatik a' lepárolásához. Önsullya 1,800 — 1,880.

Az Angol kénsav színtelen, olaj vastagságú, nem füstölgő, a' saxonianál könnyebb, t. i. 1,500 önsullyú.

Fertőztetve lehet:*) a' saxoniai vassal megtudatik, ha huyaggal zabáltatik 's guba festvényel (Tragallarum) fekete csapadékot ad. — Ólommal az angol kénsav, mikéngyulatsav által fekete csapadékban kivál. — Sósavval: ha fojtósavas ezüsttag által fehér csapadék. — Rézzel: ha huyaggal kék csapadék támad. — Férjannyal: (Arsenicum) megtudatik, ha kéngyulatsavas nedvvel (Liquor hydrohionicus) kén színű csapadék származik. — Hódannyal (selenium), ha felelesztett állapotban veres ülepedék vál ki belőle.

Kémszer gyanánt használtatik sulyagra, melyhez legnagyobb rekonsággal viseltetik, 's mellyel egyesülve fehér csapadékot alkot, elválasztva továbbá a' porisavat (acid. boracic.) az állaktól.

Jegyzés az ásványi savak megkülömböztethetése végett jegyeztessen meg, hogy a' kénsav szürke, — a'

*) Minden ásványi savak felelesztett állapotban v'essenek mind a' kémleléshez, mind a' kémleltetéshez, ez utóbbi esetben vala, melly égvénnyel legyenek ki elégítve.

fojtósav vereses sárga — és a sósav fehér gőzöket ereget.

Acidum tartricum — Borkő sav.

Készül: borkőnek szénsavas mézaggal való főzése, és a borkősavas mézagtól kénsavval való elválasztása által.

Tulajd: Szagtalan, szintelen jegesedett test, felettebb savanyú, mindazonáltal mégis kellemetes hevíttő ízű, jegei száraznak legyenek, különben kénsavat tartanak, a tűzben megég, 's szenet hágy maga után; 2 rész vízben, 's 3 rész langban felolvad.

Fertőztetve lehet: Kénsavval, mit a sósavas sulyaggal támadt csapadék elárul. — Mézaggal: ha sósavas csapadék származik — Rézzel: ha huyaggal kék csapadék támad — Almasavval (acid. malicum) ha eczetsavas olmacsal, a fojtósavban ismét felolvadható csapadékot ad. — Ónnal (Stannum) ha arany olvadékkal bíbor színű üledék támad — Borkővel: ha megégetve hamuja szénsavas hamagot tart, egyébiránt már ize is elárulja.

Kémszerül: szolgál a hamag kikémlésére, melyel az olvadékokból borkő gyanánt vál ki.

Alcohol 0,830. — 0,830 önsullyu Lang.

Készül: Közönséges langnak mézaggal, és szénnel való lepárolása által.

Tulajdonságai: Szintelen, leles szagú, kábító, 's melegítő izzel bíró folyadék, valamely üvegben való felrázatása által apró gyöngyöket képez, melyek a rázás után azonnal elmúlnak, egyenlő mennyiségű vízzel keverve megmelegszik, könnyen meggyulad, 's fehéres, a szélein kékes színű lobbal ég el.

Fertőztetve lehet vízzel, mely meg tudatik, ha egy félfontban egy lat szénsavas hamag tétetik, 's az benne

megnedvesedik vagy elfolyik. — Közönségesen a vízzel való fertőztetése ki kémltetik, ha lőpor (pulv. pyrius) tétetik, a megvizsgálandó langba, mely a lang' elégséével fellobban. — Legbizonyosabb kémszere mindazonáltal önsullya. — Kozmás szagú, ezt már szaga elárulja.

Kémszer gyanánt használtatik, különbnemű testek' a langban való felolvadhatósága megtudására. — Úgy az illatos olajok' megvizsgálására, ha kövér olajjal vannak-e fertőztetve? minthogy az illatos olajok a langban tökéletesen felolvadnak, a kövérek pedig nem. — Szintugy a Gyanták' (Resina) felolvasztására is.

Amonia. pur. liqu. — Tiszta folyó huyag.

Készül: Sósavas huyagnak égető mézaggal való lepárolása által.

Tulajdonságai: Szintelen, tulajdon fullasztó szagú, égető ízű folyadék, a szabad légen eillan, kövér olajokkal egyesül, mellyekkel vastag kenőcs alakban áll össze. Önsullya 0,910.

Fertőztetve lehet: Sósavval, melly esetben fojtósavas ezüstaggal tőröképi csapadékot ad. — Szénsavval: ha méz vízzel zavaros lesz. — Mézaggal: ha sóska sav csapadékot okoz benne. — Vassal ezt résszerint a guba festvény (Tra galler) fekete színű; — résszerint, a vérlúg, kék színű csapadéka árul el. — Külömbféle ásanoyokkal: azt a kényu-latsavas nedv (Liquor hydrosulf. acid.) kikémléi (nézd alább a' Liqu. hydrosulf. acid. mint kémszer használásánál)

Kémszere a Réznek, mit is szép kék színben csap le.

Aqua Calcis — Méz Víz.

Készül: égető mézagnak vízben való felolvasztása által.

Tulajdons. szintelen, szagtalan, édes ízű folyadék, a' száját kiszáritja, a' viola szörpöt megveresíti és a' sárga kémlő papirost megbarnitja.

Fertőztetve lehet: szénsavval, mely megismertetik fehér kivált csapadékjáról (szénsavas mészag).

Kémszerül szolgál, leginkább az ásanyos vizeknél, a' szabad szénsav' megtudására, mely esetben vele egy fehér csapadék képezetik. — Úgy több ásanyokra nevezetesen: a' Rezet az olvadékjából zöld — a' Higagot, legnagyobb savított állapotjában narancs, — legkisebb savított állapotjában pedig szürke feketés színben csapja le. — Jelekszer továbbá a' Férjanyra (Arsenicum) mellyel fehér csapadékot ad, 's az megszáritva izzó tűzön foghagyma szagot ereget.

Carbonas lixiv. alc. solutus. — Olvasztott alszénsavas hamag.

Készül: Egy rész alszénsavas hamagnak, 2 rész lepárolt vízben való felolvasztása által.

Tulajdons: Szintelen, tulajdon égvény (alcalj) ízű folyadék. Önsullya 1,215.

Fertőztetve lehet. Kénsavval, ezt megmutatja a' sósavas sulyag, előbb fojtósavval zabáltván a' folyadék — Sósavval; ha fojtósavas ezüsttaggal tőröképu csapadék támad *) — Fővénnel; v. Kovaggal, ha egyenlő mennyiségű vízben fel nem olvad.

Kémszernek használtatik a' borkósav megtudására, mellyel borkövet alkot, 's mint nehezen feloldó por ki vál az olúból.

*) Jegyzék. Ritka eset, hogy az olvasztott alszénsavas hamag a' sósavas sulyag és fojtósavas ezüsttag hozzáadások által zavaros né legyen, ez okból nem lehet azonnal mint nem használható tekinteni.

Carbonas sodae alc. solut. — Olvasztott alszénsavas Szikag.

Készül: Alszénsavas szikagnak lepárolt vízben való felolvasztása által.

Tulajdons: Szintelen, szagtalan, tulajdon égvény ízű folyadék.

Fertőztetve lehet Kénsavval, megtudatik ha fojtósavval kielégítve, sósavas sulyag csapadékot okoz benne.

Hamaggal, ha borkósav' hozzáadásával fehér üledék támad. — Ólommal, ha — kénygulatsavval fekete csapadék vál ki

Kémszerül szolgál leginkább a' savak' kielégítésére (saturare acida).

Charta explor. coerulea — Kék kémlő papiros.

Készül: ha a' kék lakk a' (Lacca musci) vízzel való forrázatjával, szívó papiros megnedvesítettik, 's árnyékos helyen megszárittatik.

Egy a' jelesbb kémszerek között a' szabad jelenlévő savak' megtudására, melly esetben veres színű lesz.

Charta explorat. flava. — Sárga kémlő papiros.

Készül: ha szívó papiros curcuma gyökér' forrázatjával megnedvesítettik, 's árnyékos helyen megszárittatik *).

Kémszere az Égvényeknek (alcalia), mellyek barna színre változtatják.

*) Jegyzék. Szép sárga kémlő papirost készíthetni, ha a' curcuma forrázatban egy kevés láng is töltetik, ez felolvasztja a' gyökérben lévő tulajdonnemű gyantát (Resina) melly igen szép sárga színt ad a' folyadéknak; — e' helyett a' rhabarbara gyökér' forrázatjával nedvesített papiros is igen czélszerűen használható, melly az égvényeket (alcalia) veres színre való változása által árulja el.

Charta explorat. rubra — Veres kémő
papiros.

Készül: ha egy rész sósav feleresztetik 12 rész lepárolt vízzel, 's ezen folyadékkal a kék kémő papiros megnedvesítetik, 's úgy árnyékban megszárittatik *).

Kémszere a' szénsavas égvényeknek, mellyek által kék színét vissza kapja.

Cuprum amoniac. in aqua solut. — Olvasztott hűgyagos rézag.

Készül: Hűgyagos rézagnak vízben való felvasztása által.

Tulajdons: Setét kék színű, szagtalan, kellemetlen összehúzó ízű folyadék, a' viola szörpöt zöld színre változtatja.

Megromlott állapotban lehet, ha a' hűgyagos kénsavas rézag rosszul tartása által hűgyagját elvesztette, de ezt már jegeinek sokkal világosabb színe is elárulja.

Kémszernek használtatik a' férjanyra, mellynek egy a' legbizonyosabb kémszerei közzül, mivel általa alma zöld színű csapadék támad, melly csapadék szivar (filtrum) által elválasztatik, megszárittatik, 's izzó szénre hintvén foghagyma szagot ereget.

Hydrargyrum pur. — Tiszta higany.

Készül: az árúbeli higanynak lepárolása által.

Tulajdons: A' tiszta higany a' tűzben tökéletesen elillan, a' fojtósavban felolvad, tiszta színű, az uj-jokon tapintás után semmi szennyet sem hágy, valamelly lapos edényben töltetvén golyóalakú cseppeket képez, mellyek egymással érintetbe jövén azonnal egyesülnek, ha lepárolt vízzel érintetbe jön 's az töle viszont elválasztatik, a' víz tiszta 's szintelen marad. Ön sullya 13,580.

*) Minthogy a' sósav könnyen szét rágja a' papirost e' végbőj sósav helyett kénsav vagy ecetsav használtathatik.

Fertőztetve lehet: Bátorrannyal, megtudatik ha sósavban felolvasztatik, 's viz' hozzáadása által fehér csapadék támad.— Ólommal, ha eczettel főzetik, 's kénygulatsavas nedvvel fekete csapadékot ad. — Ónnal (Stannum) ha a' tűzön nem tökéletesen elilló. — Porral 's más tisztátalan részekkel, ha az ujok közt dörzsöltetvén, azokat bepiszkítja, valamelly papirosra kiöntetvén nem gömbölyű, de hosszas cseppeket képez, — vízzel sűrűltetvén, azt piszkossá teszi.

Kémszer gyanánt használtatik a' kénygulat' (hydrogen. sulfurat.) megtudására, légyen az folyó, avagy merő alakban; első esetben a' higany' felülete fekete lesz huzamosbb ideig való palitás által; — a' merő testek' kémlelésénél pedig, özsvesuroztatik az higannyal, és felszálltatik (sublimatur) melly esetben higanykénét (Cinnabaris) alkottatik.

A' Higanyból vagyon még egy czélszerű 's hasznos kémszerünk, a' fojtósavas higacs (nitras hydrargyrosi), melly az égvényekre, különösen a' hűgyagra hat, a' szénsavas égvények általa fehér színben csaptnak le. — Hathatos kémszer ez továbbá a' sósavra is, mellyel ha tökéletes fehér csapadékot nem is okoz, legalább a' folyadékot zavaros tejszínűvé teszi, (a' csapadék higany Zöldlet, — Calomel)

Ichthiocolla in aqua soluta — Vízben felolvasztott viza hólyag.

Készül: egy könting viza hólyag, 20 lat. forró vízben 24 óráig állni hagyatik, 's úgy annakutánna átszűretik.

Tulajdons: Tiszta állatszó legyen, mivel ha setét barnás színű, akkor más halak' úszó hólyagjaival, avagy enyvvel van tisztátalanítva.

Kémszerül használtatik a' Cserel (Tannina) megtudására.

Infusum gallarum — Gubacs forrázat.

Készül: 2 rész összetört gubacsnak, 6 rész forró vízben való pálitása által.

Tulajdons: Setét vereses színű folyadék.

Kémszer gyanánt használtatik a' vasra, melynek legkisebb mennyiségű jelenlétét is elárulja, ugyan is a' vas-
agot (ferricum) setét kékes, a' vasacsot (ferrosum) pedig szürkfehér színű csapadéka által, mindazonáltal vigyázni kell hogy a' kémlelendő folyadék, semmi felesleges savat ne tartson magában, ellenkező esetben valamely égvénnyel pártatlaníttasson.

Ezen kémszer által az ezüstág sárga, — a' higág szürkésárga, — az Ólom fehér. — a' Rézág barna, — a' Dárdacs sárgásfehér, vagy szürkés színnel csapadéknak le, — a' csapadékok világosabb vagy setétebb színe az ásany kisebb, vagy nagyobb fokú savítottasától függ.

Liquor hydrosulfuretic. acid. — Kéngyulatsavas nedv, Hahneman kémelő nedve.

Készül: Mészanykénethől, borkósavval, 's lepárolt vízzel való rázatás által, mely is 1/4 óráig ülepedni hagyatik, 's úgy a' megtisztult folyadék, egy más üvegben, mellyben már borkósav van letöltetik.

Tulajdon: Színtelen, tulajdon záp tojáshoz hasonló szagú, kesernyes ízű, hamar elromló folyadék. *)

Fertőztetve lehet felesleges borkósavval, mit hamag hozzáadásával meg tudhatni.

Kémszere legtöbb érczeknek, mellyeket külféle színű csapadékok által választ ki az olújokból, u. m. a' fehér ásanyokat (metalla alba) feketés színnel, —

*) Minthogy ezen kémszer, egy a' leghajthatósabbak közzül, szükséges, hogy heveny állapotban legyen, 's minthogy rövid idő alatt elromlik, czélirányos, a' második rész borkósav nélkül tartani, 's azt csak szükség esetében hozzá adni.

a' Férjanyt citrom színnel — a' rezetbarna — a' horganyt (Zincum) fehér, — az ónacsot (stannosum) világossárga, — az ónagot (stannicum) barna. — a' Cselanyt (Manganum) fehérből sárgában átmenő színnel csapadéknak le. — Legbizonyosabb kémszere az ólomnak, mellyet fekete színnel választ ki az olúkból, ezen ólmos csapadék, ha szénporral és reszelt vassal izzatik a' tűzön, az ólom színű ásanná vál. — Ezen kémszer a' hánytató borkó olvadékából kéngyulatsavas dárdacsot, (Kermes mineralis) választ ki, szintúgy a' Huxhám dárdacos borából is. Jegyzék. A' kémlelendő folyadékok kielégített (statu saturato) állapotban legyenek.

Lixiva pura — Tiszta hamag.

Készül: Szénsavas hamagnak, mészaggal való főzése, a' letöltött olúnak olaj vastagságig való elpárolása, 's mintákban (moduli) való kiöntése által.

Tulajdons: Fehér színű, törekeny, a' légen elolvad, kövér olajokkal szappant alkot. — Fertőztetése: szénsavval, ha a' mész víz zavarossá teszi *) — Kénsavval, ha fojtósavval kielégítve, sósavas sulyag csapadékot ad — Sósavval, ha fojtósavas ezüstág által csapadék támad. — Mészaggal, ha sóska-sav csapadékot okoz.

Kémszerül használtatik, külféle életmives testek' elbontására, 's külféle balsamok' ha kövér olajokkal nincsenek e' fertőztetve? megtudására, melly esetben a' kövér olajokkal szappanná egyesül, — használtatik továbbá a' keserag, 's kovag kikémlelésekre.

Murias barytae solut. — Olvasztott sósavas sulyag.

Készül. Sósavas sulyagnak, lepárolt vízben való felolvasztása által.

*) A' tiszta hamag bár milly tisztán legyen is készítve, ritkán van szénsav nélkül, mivel a' légből azonnal von magához.

Sulfas ferri solut. Olvasztott kénsavas vasacs.

Készül: Kénsavas vasacsnak vízben való felolvasztása által.

Tulajdons: Szintelen, szagtalan, összehúzó ízű folyadék.

Tisztátalanítva lehet: Rézzel, mit hűgyag kék szín által felfedez, avagy ha olvadékában egy darab tiszta vas állítatik, 's a' réz veres színben reá ragad.

Kémszerűl szolgál a' kéklőgyulatsav' (acid. borussic.) megtudására, mellyel egy kék csapadékot ad. — Az aranyt nehezanyt (Platina)'s ezüstöt olvadékaikból színásany (metal. regul.) állapotban választ ki. — A' kinadékok (Chimina) zöldes, — a' gyantár savat (acid. succin.) barna veres színben csapja le.

Sulfas lixivae solut. Olvasztott kénsavas hamag.

Sulfas sodae solut. Olvasztott kénsavas szikag.

Készülnek: az első kénsavas hamagnak, ez utóbbi pedig kénsavas szikagnak vízben való felolvasztások által.

Tulajdons: Szintelen, szagtalan sós ízű folyadékok.

Fertőztetéseit (nézd alább merő állapotban lévő helyeken.)

Kémszerűl: hatják a' súlyagra, mellyet minden olvadékból kicsapnak, — Az ólomra, mellyel egy a' savakban felolvaszthatatlan csapadékot okoznak.

Sulfuretum lixivae. Hamany kénét.

Készül: Hamagnak kénvel való megömlése által.

Tulajdons: Heveny állapotban setét máj színű, a' légen azonnal meg zöldül, tulajdon eleinte édeses, később erős égvényes úndorító ízű, 2 rész hideg, 's

egyenlő rész forró vízben felolvad, a' légen elfolyik, tulajdon záp tojáshoz hasonló szagú, — vízben való olvadékából az eczet,—vagy kénsav a' ként (sulfur praecipit) kiválasztja.

Fertőztetve lehet az úgy nevezett közönséges hamuzsírval való készítés által, melly esetben 2 rész vízben való felolvasztása után idegen fel nem olvadott részek maradnak hátra. — Hamaggal, ha készítéséhez felettébb nagy hév fok használtatott, ekkor a' szabad légen hamar elfolyik, 's a' kémleő papirosokat megváltoztatja.

Kémszerűl: ritkán használtatik; megömlése közt képes többnemű érczeket felolvasztani, melly esetben érczen kén májt alkot. — Száraz állapotban a' savított magához vonja.

A s a n y o k

és a' belőlők készült szerek.

(Metalla, eorumque praeparata)

ARANY KÉSZITMÉNYEI

(Auri praeparata)

Aurum purum. — Tiszta arany.

Készül: az árúbeli aranynek király vízben való felolvasztása, 's kénsavas vasáccsal való lecsapattatása által.

Tulajdons: Legnemesebb ércz, sárga színű, szép fényű, felettébb nyújtható, a' savítóval igen nehezen, de annál könnyebben egyesül a' zöldlővel (chlorium). Önsullya 19,4.

Murias aurinatronatus. — Sósavas arag és szikag.

Készül: tiszta arany felolvasztatik király vízben, 's a' szárazságig elpárologtatik, a' hátra maradt tömeg vízben felolvasztatik, és olvasztott szikany zöldlet (Chlo-

ret. natrii) adatik hozzá, 's úgy az egész folyadék a' jegesedés pontjáig elgőzöltetik, 's jegesítettik.

Tulajdons: Setét sárga arany szíű, összehúzó ízű jegek, mellyek sem a' világosságon, sem a' légen meg nem változnak; sósavas ónacs' olvadékával bíbor színű csapadékot (purpura mineralis Cassii) okoz.

EZÜST' KÉSZITMÉNYEI

(Argenti praeparata)

Argentum purum. — Tiszta ezüst.

Készül: ha az árubeli ezüst feleresztett fojtósavban felolvasztatik, konyha só olvadékkal lecsapatik, 's ezen megszáritott csapadék egy öntő garadban (crucibulum) szénsavas hamaggal égettétvén megömlesztetik.

Tulajdons: Nemes, legfehérebb színű ásany, legvékonyabb lemezekre nyújtható, nagy hangú, a' fojtósavtól megsavittatik, mellyben felolvasztva a' bőrt megfesti. Ónsullya 10,484.

Nitras argenti crystalisat. — Jegesedett fojtósavas ezüstág.

Készül: ezüstöt feleresztett fojtósavban felolvasztván jegesedés által.

Tulajdons: Fehéres átlátszó jegek, kellemetlen keserű ízűek, a' légen nem változnak, vízben könnyen felolvadnak. T. Shusster úr szerint nem tartanak magokban jegesedés vizet (aqua crystal).

Nitras argenti fusus. — Megömlött fojtósavas ezüstág.

Készül: ha a' jegesedett fojtósavas ezüstág gyenge hev foknál megömlesztetik, 's mintákba (moduli) kiöntetik.

Tulajdons: Toll vastagságú rudakat képez, mellyek heveny állapotban fehérek, később szürkék, 's idővel feketék, 2 rész vízben felolvad.

Fertőztetve lehet salétrommal, mi megtudatik, ha megömlesztetik, melly esetben az ezüst szín ásany (metal. regul.) állapotban kiváll, 's mellette hátra marad a' salétrom, melly vízben felolvasztatik 's jegesítettetik. — Rézzel, ha huyag kék színűvé váltja az olvadékát.

Nitras argenti solutus. — Olvasztott fojtósavas ezüstág.

(nézd feljebb a' kémszerek rendszerében)

HIGANY KÉSZITMÉNYEK.

(Hydragyri praeparata)

Hýdrargyr. purum. — Tiszta higany.

(nézd feljebb a' kémszerek között)

Chloridum hydrargyri. — Higany zöldlet.

Készül: 4rész higanykettözöldletnek, 3rész tiszta higannyal való összesúroltatása, 's felrepítése által.

Tuladons: jegesedett, egyik oldalán sárgás, a' másikon tiszta fehér színű tömeg, nehéz, kemény, szagtalan, sem vízben, sem langban nem olvad, némelylek szerint 2000 hideg, 1100 rész forró vízben felolvadna, tűzben elilló, méz vízzel fekete csapadékot ad.

Tisztátalanítva lehet: Kettözöldletet higany zöldlettel, ez felfedeztetik ha porrá törve langban pálttatik, vízzel feleresztetik, 's mézvíz hozzá adásával megsárgúl.

Murias hydrarg. ammoniac. insolub. — Olvaszthatatlan sósavas huyagos higag.

Készül ezen kettőssó higanykettözöldlet' és sósavas huyag' olvadékaikból, szénsavas hamaggal való lecsapás által.

Tulajdons: Fehér összeálló, nehéz, szagtalan por, a' légen megbarnul, vízben 's langban nem, de égető égvényekben (alcalia caustica) felolvad.

Fertőztetve lehet: Keményítővel, bátraggal szénsavas olmacsal, kénsavas mészaggal, ezek megtudatnak, ha egy vas kanálban a tűzön elrepítették, 's maradékot hagy hátra.

Murias hydrargyr. amimon. solut. — Olvasztott huyyagos sósavas higag.

Készül: egyenlő rész higany kettedzöldlet, és sósavas huyyag' vízben való felolvasztások által.

Tulajdons. Színtelen, erős sós ásany izű, melyből kénsavas égvények' hozzá adatások által egy fehér por vál ki.

Oxydulum hydrarg. — Fekete higacs.

Készül: enyhésósavas higacsnak (Calomel) étető, hamaggal 's vízzel való összesuroltatása, és a kivált pornak ki édesítése által.

Tulajdons: Setét feketés olajszínű por, kevésbé ércz izű, szagtalan, vízben nem, de fojtósavban felolvad tökéletesen, ellenkező esetben idegen részeket tart magában.

Oxydulum hydrargyr. ammoniacale. — Huyyagos fekete higacs.

Készül: fojtósavas higacs' olvadékából, tiszta folyó huyyaggal való lecsapás által.

Tulajdons: Setét fekete, szagtalan 's iztelen por, a' tűzön tökéletesen elillan, ellenkező esetben idegen részeket foglal magában, eczetsavban megmelegítve felolvad, világosságon bomlást szenved.

Tisztátalanítva lehet: szén porral olly esetben a' tűzön tökéletesen elnemillan.—Sok huyyaggal ha eczetsavban fel nem olvad. — Sósavval ha felszalítás által enyhésósavas higacs képezteik.

Oxydum hydrarg. rubr: Levált veres higag'

Készül: Higanynak fojtósavban való felolvasztása 's égettetése által, melly addig történjen, még egy darab izzó szén felébe tartatván az fehér lobbal égni kezd.

Tulajdons: Veres színű tömeg, igen süllyos, szagtalan, erős ércz izű, a' tűzben tökéletesen elilló, fojtó, — és sósavakban felolvad; 's minthogy a' szabad légen, és a' világosságon higacsá (oxydul. hyd.) változik, setét helyen tartassék, — a' lakmus papiroost ne veressítse meg.

Tisztátalanítva lehet: Téglaporral, ólompirossal, (minium) vassal, 's más idegen el nem illó részekkel, ez felfedeztetik, ha tűzön tökéletesen el nem illan, — Higanykérettel, ha izzó szénre hintve kék színű, 's kén szagú lobbal ég el. — Feleslegésfajtósavval, ha a' lakmus papiroost meg veressíti, — mellytől, vízzel való ki édesítés (edulcuratio) által megtisztíthatatik.

Sublimatum hydrarg. corrosivum. — Higanyketted zöldlet, vagy: Rágó sósavas higacs.

Készül: Higanynak tömény kénsavval a' szárazságig való lepáralása, 's a' száraz hátra maradt sónak konyha sóval való összedörzsöltetése, 's együtt való felszalítások (sublimatur) által.

Tulajdonságai: Jegesedett tiszta fehér színű, áttetsző, erős, rágó ásany izű tömeg; 16 rész hideg, 2 $\frac{1}{2}$ rész forró vízben, 4 rész víznélküli langban (alcohol absolut.) főzés által tökéletesen felolvad, mész vízben felolvasztva sárga színű folyadékot képez.

Tisztátalanítva lehet: enyhe sósavas higacsal, (Calomel) ez felfedeztetik, ha vízben felolvasztatik, 's mész víz hozzá adásával fekete csapadék támad, — vagy ha égető huyyaggal (ammonia caustica) megfeketedik, — vagy ha langban tökéletesen fel nem olvad.

Férjannyal (Arsenic.) ha száraz állapotban izzó szénre hintvén foghagyma szagot ereget, vagy ha hűgyagos rézag (cupru. ammoni.) alma zöld színű csapadékot okoz olvadékában, mely csapadék a tűzben foghagyma-szagot gerjeszt.

***Sulfuretum hydrargyri nigrum.* — Fekete higanykénét.**

Készül: 2 rész kénnek, egy rész higannyal való összesúroltatása által.

Tulajdons: Fekete színű por, színtelen, szagtalan, és iztelen, a tűzben tökéletesen elillan, — főtósavban csak résznyire, tiszta hamag' (lixiva pura) olvadékában egészen felolvad.

Fertőztetései szénnel, vagy égetett csont porral felfedeztetik, ha a tűzben tökéletesen el nem szál.

***Sulfuretum hydrargyr. rufum.* — Vörös higanykénét.**

Készül: 6 rész higanynak, egy rész kénnel való összesúroltatása, 's felszálítása által.

Tulajdons: Jegesedett sugáros, veres színű, szagtalan, iztelen, a tűzben tökéletesen el illó test, ellenkező esetben idegen részekkel van fertőztetve; egyedül király vízben (aqua regia) olvad fel.

Fertőztetve lehet: Téglaporral, ólom-pirossal (minium) — Sárkonya gyantával (Sanguis Draconis), ha tűzben tökéletesen el nem illan. — Férjannyal, megtudhatni, ha király vízben felolvasztatik, az olú átszivárogtatik, melyből szénsavas hamaggal a higacs kiválasztatik, 's ügya' hátra maradt pártatlanított (neutralisat). olvadékból, hűgyagos rézag olvadékkal sárgás zöld. — kéngyulatsavas nedvvel kén színű csapadék válik ki, melyek sziváron megszáritva a tűzben foghagyma szagot eregetnek

***Sulfuretum hydrarg. stibiat.* — Dárdanykénét.**

Készül: 2 rész nyers dárdanynak (antim. crud.) egy rész higany, 's annyi kénnel való összesúroltatása által.

Tulajdons: Fekete színű, szagtalan, iztelen por, vízben 's langban fel olvadhatatlan; nagyító üveggel apró higany golyók ne legyenek benne láthatók, egyöntő garadban égettetvén a' higany 's kén elszálnak, és dárdany szén marad hátra.

***Emplastr. et unguent. hydrargyri.* — Higanyos tapasz, és ír.**

Hogy az Ausztriai Gyógyszertár rendelése szerint való mennyiségű higany legyen-e benne? megtudatik, ha bizonyos mennyiségű tapasz, vagy ír egy vas kanálban elolvasztatik, mely esetben a' higany mint szín ásan kívül, 's az meg méretik, — 31 rész tapasz 6 higanyt — 1. könting ír, mintegy 12 szemert tartson.

RÉZ KÉSZITMÉNYEK.

(Cupri praeparata)

***Acetas cupri* — eczetsavas rézag.**

Készül: Réznek a' légen eczettel való érintett bejövése által.

Tulajdons: Kék zöldes színű, eczetszagú, erős összehúzó undorító izű tömeg, eczetsavban felolvad, mely jegesítettvén előadja a' jegesedett eczetsavas rézapot (Aerugo crystallisata), mely négyszegű kúp oszlopokban (prismaticae, rhomboedrae) van jegesedve, kékes zöld színű, 3 rész vízben könnyen, langban igen nehezen olvad fel.

***Sulfas cupri.* — Kénsavas rézag.**

Készül, réznek egy dőltnyakuban (retorta) tömény kénsavval való főzetése 's jegesítés által.

Tulajdons: Csilló lapokban (rhomboidales) jegesedett só, világos kék színű, szagtalan, összehúzó ásanyizú; 4 rész vízben fel, langban nem olvad.

Fertőztetve lehet vassal, megtudatik vérlúggal (Lixivium sangu.)

Sulfas cupri ammoniacalis. — **Hugyagos kénsavas rézag.**

Készül: ha kénsavas rézag' olvadéka hugyaggal szét bontatik, és lang' hozzá adása által jegesítettik.

Tulajdons: Csilló oszlopokban jeges edett só setét kék színű, szagtalan, erős ércz ízű, 1 $\frac{1}{2}$ rész vízben felolvad, a' szabad légen vagy melegben hugyagja elillan.

Lapis divinus — **Szem kő.**

Készül: kénsavas rézagnak, timsónak, és salétromnak a' tűzön való egyben ömlesztése, 's úgy a' meg hült tömeg' porrá törése, 's káfor hozzá adása által. — Káfor szaga meg legyen.

VAS KÉSZITMÉNYEK.

(Ferri praeparata.)

Limatura ferri puri. — **tiszta vaspör.**

Készül: Minden rozsdá nélkül való szénvasnak, reszelése, és langolása (alcoholisatio) által.

Tulajdons: Igen finom por, ásany fényességű, 's feleresztett kénsavban tökéletesen felolvad.

Fertőztetve lehet rézzel. ezt a' kénsavban való olvadékából a' hugyag kék színnel választja ki.

Extractum malatis ferrosi. — **almasavas vas vonat.**

Készül: vasnak almalében való felolvasztása, 's vonat sűrűségig való tömitése által.

Tulajdons: Fekete színű, ténta szagú, összehúzó édes ízű tömeg, olvadéka hugyaggal kék csapadé-

kot ne adjon. — Ezen vonatnak hat rész langban való felolvasztása, az almasavas vasacsos festvényt (trimalatis ferrosi) állítja elő.

Globuli tartratis ferri et Lixivae.
Borkősavas vas hamag gömbötsök.

Készül: ha borköre, és vas reszelékre több ízben viz töltetik, míg felolvadnak, melly után a' folyadék tömítettik, és belőle végre gömbötsök alakíttatnak.

Tulajdons: az alakított gömbötsök feketék, kemények, porrá nehezen sűrölhetők, vízben felolvadnak, a' légen nedvesednek.

Murias ferri ammoniacalis. — **Sósavas vas hugyag.**

Készül: ha vas, király vízben felolvasztatik, 's szárazsáig elgőzölögtetik, a' hátra maradt sósavas hugyaggal ösze dörzsöltetik, 's fel szállítatik.

Tulajdons: Jegesedett veres sárga színű, csipős ízű tömeg, a' légen meg nedvesedik, sáfrány szagú melly szaga egészen elilló, vízben könnyen felolvad.

Fertőztetve lehet: Rézzel, hugyag elárulja kék színnel. —

Felcsapás sósavval, ha egy hugyagban mártott üveg tső felébe tartatik, 's fehér gőzök láthatók.

Oxydulum ferri nigrum. — **Fekete vasacs.**

Készül: kénsavas vasacsnak szén-savas hamaggal való lecsapása által, a' nyert csapadék len-olajjal gyurmává csináltatik, melly egy öntő garadban az olaj tökéletes eltűnéséig égettetik.

Tulajdons. Fekete színű, szagtalan, iztelen, sósavban felolvadó pör.

Fertőztetve: rézzel lehet, hugyag felfedezi kék színnel.

**Spiritus aetheris ferratus. — Vasazott kén-
égényes lél.**

Készül: Sósavas vasagnak kén égényben (Aeth. sulf.) való pálitása, 's a' letöltött olvadékhoz lang' adása által.

Tulajdons: Zölde sárgaszínű, átlátszó, égény szagú, összehúzó ízű folyadék, guba festvényvel kék csapadékot ad.

Fertőztetve lehet rézzel, mit huyag kék színnel árul el.

Sósavval, ha huyagban mártott üveg cső' felébe tartása által fehér gőzöket ereget.

Carbonas ferrosi. — Szénsavas vasacs.

Készül: Kénsavas vasacs olvadékából, szénsavas szikaggal való lecsapás által.

Tulajdons: Pora barna veres színű, szagtalan, iztelen, a' savakban pezsgéssel felolvad.

Fertőztetve lehet kénsavas hamaggal vagy szikaggal, melly esetben a' sósavas sulyag fehér csapadékot okoz. — Rézzel, ha vízben való olvadékát huyag kék színűvé teszi.

Phosphas ferricus. — Villósavas vasag.

Készül: ha egy dölnyakútban a' forrásig megmelegített kén-és fojtósavhoz kénsavas vasacs adatik, 's úgy a' vízzel felelesztett olvadékhoz villósavas szikag mind addig adatik, míg csapadék meg szün lenni.

Tulajdons: Fehér színű, iztelen por, a' légen állandó, melegben barna színt kap, fojtósavban felolvad. — Szép fehér színe, 's a' fojtósavban való felolvadása bizonyos jelei tisztaságának.

Sulfas ferri purus. — Kénsavas vasacs.

Készül: Vas reszeléknek felelesztett kénsavban való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons: világos zöld színű, fanyar ízű, a'

vízben felolvadó, a' légen elmálló (fatescens) jegek.

Fertőztetését rézzel, egy tiszta darab vas, olvadékába tétetvén felfedezi, melly esetben a' réz veres színnel a' vasra ragad.

ÓLOM KÉSZÍTMÉNYEK.

(Plumbi praeparata)

**Carbonas plumbosi. v. Cerussa. — Szén-
savas olmacs.**

Készül: lemezett ólom, eczet gőznek ki tétetik, 's a' támadt szénsavas olmacs levakartatik.

Tulajdons: Szép fehér színű, iztelen, vízben nem, de savakban pezsgéssel egészen felolvad.

Lithargyrum. — Ólomkohányat.

Készül: ólomnak erős tűznél való ömlesztése által.

Tulajdons: lemezekből álló, sárgás színű test, fojtósavban felolvad.

Minium. — Ólompiros.

Készül: ólom savítása által.

Tulajdons: Veres színű, súrolás által sárgává való por, tűzben megömlik, 's szín ólom vál ki belőle; savakban felolvad, — ha sósav töltetik reá, 's vele rázatik zöldlő (Chlorium) támad.

**Acetas plumbi acidul. siccus. — Száraz
felecetsavas olmacs.**

Készül: ólompirosnak eczetsavban való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons: Félig áttetsző, fehér színű jegek, a' szabad légen elmállik (fatescit), melly esetben a' vízben nem olvad fel, kellemetlen édeses ízű, kénsavas szikaggal lecsapatik; — jegei sárgás színűek ne legyenek külföldben szénsavat vont magához.

Fertőztetését (nézd a' Kémszerek közt acet. plumb. acid. sol.)

BÁTRANY KÉSZÍTMÉNYE.

(Bismuthi praeparatum)

Nitras bismuthi praecipit. — levált fojtó-savas bátrag.

Készül: bátranyak fojtósavban való felolvasztása, 's vízzel való lecsapása által.

Tulajdons: Szép fehér színű, 's szagtalan por, a' világosságon megsárgul, egyetlen egy olvasztója a' fojtósav; vízzel vegyítve a' lakmus papirost ne veressítse, egy öntő garadban (crucibulum) szénmel elegyítve égetés által szín bátrany (Bism. regul.) vál ki.

Fertőztetve lehet sósavval, melly felfedeztetik, ha fojtósavas olvadékból, fojtósavas ezüstag fehér csapadékot választ ki. — Krétával; ha fojtósavban pezsgéssel olvad fel. — Keményítővel: ha a' fojtósavas olvadéka iboló festvény (tra jodinae) által megkékül.

ÓN KÉSZÍTMÉNYEK.

(Stanni praeparata.)

Stannum regul. purum. — tiszta szín ónany.

Készül: ha az árúbeli ón nagyon fel eresztett fojtósavban, hideg helyen, 's befedett edényben felolvasztatik, melly esetben az idegen testek olvadatlan hátra maradnak, a' le töltött, 's meg melegített olvadékból kivált csapadék, szénmel elegyítve égettetik, melly esetben a' szín ónany kivál.

Tulajdons: fehér kékes színű, fényes, lágy, 's igen vékony lemezekre nyújtható (staniol) ércz, a' légen fényét elveszti, hajlítása közt csikorog, sósavban, és király vízben fel olvad, a' fojtósavtól fehér tökéletes savítottá (Oxydum alb.) rágatik, tökéletlen savított (statu axydulato) állapotban feketés szürke színű, illy tiszta állapotban használtasson a' szemzés, és reszeléshez (Stannum granulat. et limatum). — Az ónacs (Stannosum)

az olvadékokból kényulatsavas nedv által sárga, — az ón-ag (Stannicum) pedig barna színben csapatik le. °)

HORGANY KÉSZÍTMÉNYEK.

(Zinci praeparata.)

Zincum regul. purum. — tiszta szín horgany.

Készül; különbféle érczekből való ki ömlesztés, és szén porral való égetés által.

Tulajdons: fehér kékes színű, fényes, lemezes törésű ércz, a' tűzben ellálló, nagy hév foknál meggyúl, s fehér zöldes lobbal ég el, a' hév különbsége szerint majd törekeny, majd nyújtható. Önsúlyja 6, 862, felelesztett fojtó, — és kénsavban felolvad.

Oxydum zinci. — Horgag.

Készül: ha tiszta szín horgany egy befedett öntő garadban nagyobb tűzben meg ömlesztetik, a' fedél levétele után a' horgany lobbal ég, és a' felülete fehér színű savittal fedetik, melly mind addig szedetik le, még nem az egész szín ásany illy módon savitva leend, a' leszedett horgag annakutána vízzel ki mosatik.

Tulajdons: Puha fehér színű, szagtalan, iztelen por, savakban könnyen minden pezsgés nélkül felolvadó por.

Fertőztetve lehet: Ólommal, felfedeztetik, ha felelesztett kénsavban felolvasztatik, 's egy fehér színű ülepedék marad hátra, — vagy ha kényulatsavas nedv töltetik reá, 's feketés színű lesz. — Rézzel, ha savakban való olvadéka zöldes színű, mellybe egy tiszta fényű vas rúd állíttatván, a' réz veres színnel reá tapad, végre huyaggal kék színű folyadék támad. — Vassal

*) Az ónany különbféle ásanyokkal egyesül, u. m. egyenlő rész horgannyal (Zincum) 's két rész higannyal megömlesztve elő állítja a' foncsort (Amalgama) — egy rész rézzel (Brons) — egyesül üveggel is zománczá (email) — kénnel, a' festő ónaranyt (Aurum massivum) alkotja.

ha fojtósavban való olvadékában vérluggal kék, — guba festvényel pedig feketés színű váladék támad. — **Kadmannyal** (Cadmium), mi gyakran megtörténhetik *) megtudatik, ha kénsavas olvadékából kéngyulatsavas nedvsárga csapadékot választ ki.

Sulfas zinci artefact. — Kénsavas horgag.

Készül: : szín horganynak feleresztett kénsavban való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons: Jégei fehérék, csüllőlapúak, átlátások, szagtalan csipős ízűek; 4 rész vízben fel olvadnak. **Fertőztetve** lehet azokkal, melyekkel azelőbbeni.

Zincum muriaticum. — Sósavas horgag.

Készül: ha melegített sósavban addig vették horgag, míg azt képes felolvasztani, — vagy ha 4 higany ketted zöldlet, és tiszta horgany, egy dőltnyakúból lepároltatnak.

Tulajdons: Fehér szürkés, szagtalan, savanyú égető ásany ízű tömeg; a' légből vizet von magához 's elfolyik (deliquescit), mely által elő állítja a' horgag vaját (butyr. zinci.) vízben és langban könnyen felolvad, — a' Canquoin téstájához (pasta Canquoin) használtatik, mely **készül:** ha 1. horgag vajból, és 2 — 3 — 4 búza lisztből, elegendő mennyiségű lepárolt vízzel téstá készítettik.

*) **Roloff** Magdenburgi gyógyász több Gyógyszertárok megvizsgálásánál, a' horgag olvadékában kéngyulatsavas nedvvel sárga csapadékot talált, melyet eleinte ferjanyak tartott, illy tapasztalást tett **Stromayer** is vele, mely későbbi szorgalmas megvizsgálás után ki tetszett, hogy kadmany volt légyen.

Antimonia sublimata
DÁRDANY KÉSZÍTMÉNYEK.

(Stibii praeparata)

Antimonium crudum purum. — Tiszta nyers dárdany.

Készül: : a' közönséges nyers dárdanyak, öntő garadban vasporral addig való égetése által, míg a' tömeg jól megömlött, mely esetben a' szín dárdany a' fenékén össze áll; ekképp' nyeretik a' dárdany királyka (Regulus Antimonii)

Tulajdons: Szürkés fehér, ferdelemezes, vagy sűgáros szövétű (texturae lamellosae v. radiatae) szagtalan, és íztelen állomány, a' tűzben megömlik, Fah. 900 lépcsőén meggyúl zöldes lobbal ég, 's mint dárdacs elgőzöl, mit hajdan (flos Antimonii simpl.) neveztek, ebből készítették a' hánytató poharak. Önsullya 6,702, — a' kéngyulatsavas nedv arany színben csapja le.

Fertőztetve lehet: Ferjannyal megtudatik, ha 3 rész salétrommal eldurantatik (detonatur) 's 10 vízben főzetik, valamelly égvénnyel (alcali) pártalanítottik (neutralis) és kéngyulatsavas nedvvel sárga; — rézagos huyag olvadékkal sárga zöld színű csapadék támad, mely a' tűzben foghagyma szagú büzt ereget.

Aethiops antimonialis. — Dárdanyozott higanykénét.

Készül: : 2 dárdanyak, 1. higany, 's annyi kén nel való összesúroltatása által.

Tulajdons: fekete, minden fény nélküli, szagtalan, és íztelen por, vízben nem olvad, tűzben felszállítva veres higanykénét (cinnabaris) támad belőle, dárdany hamú hátra maradása mellett: egy rész vasnak hozzá adása által nagyobb hűv foknál tiszta szín higany marad

vissza. — 100 részben: 25 higany, 36 $\frac{1}{2}$ dárdany, és 38 $\frac{1}{2}$ kén van, — színigany ne legyen benne látható.

Fertőztetése. Férjannyal, megtudatik ha tűzre hintve foghagyma szagot ereget; vagy ha 2 rész sósav, és 24 rész fojtósavból álló király vízben felolvasztatik, valamelly égvénnyel pártatlanított, 's az alább, a' tisztított kénél meg irt kémszerekkel kísérettetik.

Butyrum antimonii, Murias stibiosi. — Sósavas dárdacs.

Készül: dárdacsos dárdanykénnek (Crocus antimon) közönséges sóval, 's kénsavval való lepároltatása által.

Tulajdons. Szintelen nehéz folyadék, szabad légen fehér gőzöket ereget, ellenkező esetben feleeresztett állapotban vagyon, erős sósavszagú, égető ízű; 20 vízzel fehér csapadékot (algaroth' pora, pulv. Algarothi) ad. Önsullya 1,345.

Fertőztetését különböző ásannyokkal az olvasztott kéklő gyulatsavas Vas-bamag (Prussias lix et ferri solut, — nézd ott) felfedez.

Crocus antimonii. — Dárdany sáfrány, barna dárdacs.

Készül dárdacsos hamag kénnek (hepar antimon) elegendő mennyiségű lepárolt vízzel való kiédesítése által.

Tulajdons. barna veres színű, iztelen, szagtalan, sósavban felolvadó por, melly olvadékból kénygulatsav (acid hydroth) fejlődik ki.

Fertőztetve lehet: ólommal, megtudatik ha sósavban tökéletesen fel nem olvad, melly esetben egy barna por marad hátra; ha pedig sárga színű por marad akkor Vasat tart; — ha szaga 's ize van, nincs jól vízzel kiédesítve.

*Kermes minerale, Stibium sulfurat. rubr. — Veres kénygulatsavas dárdacs. *)*

Készül: ha dárdany kénét (sulfuret. stibii) szén-savas szikaggal vízben főzetik, melly olvadékból átszivárogtatás 's meghülés után szép setét veres színű porban kivál **).

Tulajdons: puha finom barna veres színű, szagtalan por, hideg vízben nem, forróban egy része olvad, nagy hőfoknál elszál, zöldlőgyulatsavban (acid. hydrochl.) kénygulat' szag eregetése mellett olvad.

Fertőztetve van Szikaggal, ha felszállítás után, az hátra marad. — Kovaggal, ha zöldlőgyulatsavban fel nem olvad tökéletesen.

Sulfuretum lixiv. stibiat; Hepar antim. — Dárdacsos hamag kénét.

Készül: egyenlő mennyiségű salétrom' 's nyers dárdany' eldurantása által.

Tulajdonságai: veres barna színű, szagtalan, undorító csipős ízű por, sósavban kénygulat szesz' (gas hydroth.) kifejlődése mellett egészen felolvad.

Fertőztetéseit: ólommal, 's vassal megtudhatni mint a' dárdany sáfránynál (Crocus antim. nézd fellyebb).

*) Ezen szert Glauber esmerte, de homájosan írta le, később egy tanítványa közölte készítését Chastannoyval, ez egy LaLigerie novű sebészszel, ki is Simon Kartheuser kolostor Gyógyszerésének adta tudtára, így titkolgatók, még készítése módját a' francia király parancsára az Orleansi Herceg drágán megvette, és közönségessé tette.

**) Szükség' esetben azonnal készíttethetik, hánytató borkó' olvadékból kénygulatsavas nedvel való kiválasztás által.

*Sulfur aurat. antim; bisulfuretum stibii. —
Narancs színű kéngyulatsavas dárdacs.*

Készül: Dárdanyak, és kénnek égető hamagban való főzése 's felelesztett kénsavval való lecsapása által.

Tulajdons: narancs sárga színű, gyenge kén szagú, édeses ízű por, vízben 's langban nem olvad; porcelán csészében tűzessítettén meggyúl, 's kékes fehér lobbal ég, zöldlőgyulatsavban felolvad mint az érczermes, azon különbséggel hogy ként hagy hátra, melly az olóban úszik; kéngyulatsavas égvények (alcalia hydrothionica) egészen felolvasszják, üntő garadba megtüzesítvén egészen elszál; égető hamag lángban nem olvad fel, melly tulajdonságot némelyek jóságának tulajdonítani akarnak, melly mindazonáltal csak azon esetben történik, ha valamely kéngyulatsavas égvény is járul hozzá.

Fertőztetve lehet: felesleges kénnel, ezt halványabb színe árulja el. — Kovasavval melly a hamagból jöhet hozzá: megtudhatni ha 8 — 10 annyi tömény zöldlőgyulatsavban pállítatik, a' hátra maradt fehér por 1/3 rész zöldlőgyulatsavval kevert vízzel kimosatik, a' megégetett porra kénsav töltetik, 's ha ebben fel nem olvad, úgy kovassavval van fertőztetve. — Férjannyal, ha a' tulajdonságai közt megirt olvasztó szereiből kéngyulatsavval sárga színben csapatik le, s' a' származott csapadék izzó tűzön foghagyma büzt ereget.

Tartarus emeticus; — Dárdacsos borkósavas hamag.

Készül: Dárdacsos dárdanykénnek, fel borkósavas hamaggal (supertartras kali) vízben való pállítása, főzése, 's az átszivárogtatott olvadék' jegesítése által.

Tulajdons: Mind a' két végei jegeinek, négy lapú hegyezettel változtatott oszlopokban vannak jege-

sedve, jegei heveny állapotban átlátszó, később meghomályosodnak, izek eleinte émelygős, később undorító ásanyos 14 — 15 hideg, 2 meleg vízben felolvad, az égető, s' szénsavas égvények (alcalia caustica, et carbonica) dárdacsot (stibiosum) csapnak le belőle; a' timsavval bíró testek p. o. kinahéj 's a' t. hánytató erejétől megfosztják dárdacsával együtt.

Tisztálatlanságai: Vassal ha olvadékából guba forrázattal fekete váladék támad. — Borkóvel: ha 24 rész hideg vízben savanyú, fel nem olvadó port hagy hátra. — Rézzel ha olvadékában darab fényes vas vettetik 's az rézzel bé vonatik — Ónnal (Stannum) ha sósavas arag' (urias auri) olvadékával bíbor (purpura) színű csapadék támad. — Mészaggal, ha 50r. vízben felolvasszatván, fehér por marad hátra, melly megégettetvén mézsvizet ad.)

Stibium oxydatum album. — Fehér dárdag.

Készül: ha 1 dárdany 3 salétrommal eldurranatik, 's úgy még a' meleg tömeg lepárolt vízbe tétetik, mellyhez kénsav adatik, még fehér váladék megszűn lenni, az ki édesítettik, 's megszárittatik.

Tulajdonság: Fehér szagtalan, iztelen, sósavban tökéletessen felolvadó por, savakkal nem pezseg.

Fertőztetéseit: Vassal, 's Cselaggal (Manganum) már sárga szürke színe elárulja. — Krétával, ha savakkal pezseg. — Férjannyal, ha tűzre hintve foghagyma büzt ereget.

Stibium diaphoretic. non ablut. — Mosatlan izz-dárdag.

Készül: 1 Dárdanyak 3 salétrommal való eldurranatása (detonatio) által.

Tulajdons: Fehéres színű, sós ízű, szagtalan por.

Fertőztetései azok lehetnek, melyek a Dárdagnak (Stibium oydát alb. nézd előbb)

Sapo stibiatus. — Dárdanyozott szappan.

Készül: Naránc színű kéngyulatsavas dárdaacsnak égető szikagban való felolvasztása, 's olaj hozzá adása által.

Tulajdons: sárgás szürke, a légen naránc színűvé változó állomány, szappan szagú, kevéssé csipős ízű, vízben, 's langban tökéletesen felolvad.

Fertőztetve lehet: Felesleges olajjal, ez megtudatik, ha felolvasztatik vízben, 's az olaj a folyadék felületén úszik.

Tinctura antim. acris — Csipős dárdany festvény.

Készül: egyenlő mennyiségű dárdanynak salétrommal való eldurranása, 's a nyert tömegnek langban való pállítása által.

Tinctura antimonii tartarisata. — Bor-köves dárdany festvény.

Készül: dárdanykének szénsavas hamaggal való megöntése, 's a nyert tömegnek erős langban való pállítása által.

Tulajd: Mind a két festvények nem sokat különböznek egymástól, veres sárga színűek.

Vinum antimon. Huxhami. — Huxham dárdacsos bora.

Készül: nálunk 1 szemer hánytató borkőnek egy lat Tokai borban való felolvasztása által.

Tulajdons: Tulajdon szagú, és színű, ülepedéke ne legyen, sem a folyadék nyalkás, melyek régiségét árulják el; — kéngyulatsavas nedvel ércz kermes (Kermes minerale) csapatik le belőle.

HAMAG' KÉSZITMÉNYEK

(Kali praeparata.)

Kali causticum. — Égető hamag.

(nézd a kémszerek közt, Lixiva pura)

Carbonas kali. — Alszénsavas hamag.

Készül: égetett növények' vagy égetett nyers borkő hamuiból vízzel való kivonás, 's szárazságig való elpárolgatatás által.

(Fertőztetéseit nézd a kémszerek között (Carbon lixiv solut.)

Carbonas kali acidulus — Kettő szén-savas hamag.

Készül: alszénsavas hamag' tömény' olvadékának olyan helyen való tartása által, hol sok szén-sav vagy jelen (pintzében bor' forrásakor), — vagy ha alszénsavas hamag olvadéka Woulf készülékében, krétából kén-sav által kiűzött szén-savval zabáltatik. (saturatur)

Tulajdons: Fehér színű áttetsző, szagtalan, enyhe égvényes (alcalini mitis) ízű, 4 rész vízben felolvad, sávkal felettébb pezseg.

Acetas lixivae. — Eczetsavas hamag.

Készül: Szénsavas hamagnak eczetsavval való pártatlanítása által.

Tulajdons: Sárgás színű, szagtalan, édes, sós csipős ízű, kén-sav eczet sav gőzt űz ki belőle.

Fertőztetve lehet érczekkel u. m. vassal, ezt vérlug kék színnel; — rézzel ezt huyag kék színnel; — ólommal, ezt kén-gyulatsav fekete színnel; — mésszaggal ezt sóska sav fehéres színnel csap le; — Kén-savval, ha sósavas sulyaggal csapadék támad; — Sósavval, ha egy huyagba mártott cső felébe tartatik, 's fehér gőzöket ereget.

Hydrojodas lixivae. Ibolgyulatsavas hamag.

Készül: ha Iboló (Jodum) égető hamaggal, és vízzel érintetbe hozatik, tűzben kiszáritatik, újra vízben felolvasztatik, és jegesítettik.

Tulajdons: Fehér, tulajdon szagú, éles ízű jegek, mellyek a' légből nedvességet vonnak magokhoz vízben és langban felolvad; olvadéka keményítő olvadékával meg kékül.

Fertőztetve lehet: Rézzel, mit huyag által megtudhatni. — Vassal ha vérlúg olvadékát megkékíti, — kénsavas hamaggal hasósavas sulyag fehér csapadékot okoz.

Nitras lixivae. — Fojtósavas hamag.

Készül: ha fojtót tartalmú rothadó testek hamuval's földel összevegyítettnek, vízzel gyakran nedvesítettnek, 's egy vagy két év' után kilúgoztatnak, a' lúg szénsavas hamaggal kiélegítettik, elpárologtatik 's többszöri vízben való felolvasztás által jegesítettik.

Tulajdons: Hoszú hat lapú oszlopokban jegesedik, jegei áttetszők, hűtő sós izűek, 6 hideg 1 forró vízben fel, langban nem olvad, savitót kívánó testekkel eldurran, tűzön tökéletesen megömlik.

Fertőztetéseit; — Vassal; guba festvény; — Rézzel, huyag; — kénsavval, sósavas sulyag; — sósavval, fojtósavas ezüstag, — különbözőféle érzekkel, kénygulatsavas nedv, — mészaggal, sóska sav fedez fel, ezen említett kémszerek saját helyeiken meg vannak irva, milly színű csapadékban csapják le az említett ásanyokat.

Prussias lixivae et ferri. — Kéklőgyulatsavas vashamag.

Készül: vérnek, vagy akárminő fojtót tartó állati résznek, szénsavas hamaggal való égetése, a' nyert tömegnek vízben való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons: Szép sárga színű jegek, szagtalanok, édeskeserű, később sós izűek, 4 vízben tökéletesen felolvad, valódi minőségének bizonyos jele, h kevés sósav, vagy fojtósav hozzá adásával olvadék megkékül; ezen só ha egy megmelegített csészébe tétetik elvesztvén jegesedés vizét (aqua crystallisationis) fehér színű lesz, de ha vízben vettetik azonnal újra sárga lesz. — (nézd fellyebb a' kémszerek között.)

Sulfas lixivae. — Kénsavas hamag.

Készül: Hamagból, és kénsavból lepárolás, 's jegesítés által.

Tulajdons: üvegfényű, 3 vagy 6 lapú, néha kúposzlopú jegekben van jegesedve, kesernyűs sós izű, 9 rész vízben olvad fel.

Fertőztetve van: Vassal, ha vér lúg kék — rézzel ha huyag kék, — horgannyal ha vérlúg fehér csapadékokat adnak.

Tartarus depuratus. — felborkósavas hamag.

Készül: Nyers borkóból, agyag, vagy tojás fehér által való megtisztulása, 's jegesítése által.

Tulajdons: Jegei hatlapuak, fehérek, áttetszők, savanyús izűek, 120 hideg, 30 forró vízben olvad, a' tűzben szénsavas hamaggá változik.

Fertőztetve lehet, rézzel mit huyag kék, — Vassal, guba forrázat fekete, — Timsóval, szénsavas hamag fagyos, — Mészaggal, sóska sav fehér csapadékokban választanak ki.

Tartras lixivae neuter. — Borkósavas hamag.

Készül: Szénsavas hamag olvadékának borkővel való kiélegítése, 's az olvadéknak szárazságig való elgőzölögtetése által.

Tulajdons: Fehéres színű kesernyős sós izű, a' légen elfolyó, 3 vízben felolvadó por, növényi savakkal bomlást szenved, úgy szinte minden növényi savakat tartó szörpökkel is.

Fertőztetve van. Mészaggal, ha sósavas csapadékot okoz, — Vassal ha vérlúg, olvadékát kékké teszi, — kénsavat sósavassulyaggal, — Sósavata fojtósavas ezüstaggal csapadék támad.

Sulfuretum lixivae. — Hamany kénét.

(nézd felyebb a' kémszerek között.)

SZIKAG KÉSZITMÉNYEK.

(Natri praeparata)

Carbonas sodae alcal. crystallisat. — Alszénsavas szikag.

Készül: Magyar széksóbol, vízben való felolvasztás, 's jegesítés által.

Tulajdons: Négy lapú oszlopokban jegesedett jegek, üveg fényűek, áttetszők, enyhe égvényes izűek, 2 rész hideg, egyenlő forró vízben felolvadnak, a' légen elmállók, 's elő állítják az elmállott szénsavas szikagot (Carb sodae siccus. *)

(nézd felyebb olvadékát a' kémszerek között)

Bicarbonas sodae. — Kettedszénsavas szikag.

Készül: ha felolvasztott alszénsavas szikaghoz, krétából kénsav által kiűzött szénsav addig adatik, még azt képes felvenni, végre jegesítettetik.

Tulajdons: Fehér színű, égvényes izű jegek, savakkal nagyon pezsegnek, 13 hideg vízben felolvad, melly a' veres kémlő papirozt kékké festi.

*) 100 rész jegesedett szénsavas szikagbol, 44 rész elmállott lesz.

Tisztátalanságai azok lehetnek, mellyek a' alszénsavas szikagé.

Acetas sodae. — Eczetsavas szikag.

Készül: Szénsavas szikagnak, eczetsavval való ki elégitése, 's jegesítése által.

Tulajdons: szagtalan, átlátszó, hűtő sós izű, vízben, és langban felolvadó jegek, kénsav reá töltése által kellemes eczet sav szagot ereget.

Tisztátalanitva lehet: kénsavval ha sósavas sulyag, — Sósavval ha fojtósavas ezüsttag, — felesleges szikaggal, ha borkósav által csapadékok támadnak olvadékában.

Boras sodae alcalescens. — Porisos szikag.

Találtatik a' természetben, melly újonti vízben való felolvasztás, 's jegesítés által megtisztítottatik.

Tulajdons: Nagy jegűek, fehérek, áttetszők, édes sós izűek, mellyek a' légen elmálván, vékony hárttyával vonatnakbe, 12—13 vízben felolvad.

Fertőztetve szokott lenni timsóval, és konyhasóval, ezek részerint már saját izekről, részerint kémszereik által megtudhatók, ugyan is a' Timsó szénsavas hamag olvadékkal, — a' konyhasó pedig fojtósavas ezüstaggal csapadékot adnak. — A' Vassat vérlúg, — rezet huyag kék szinnel fedeznek fel.

Phosphas natri. — Villósavas szikag.

Készül: Szénsavas szikagnak, villósavval való kielégítése, 's jegesítése által.

Tulajdons: Négy lapú oszlopféle csüllökben jegesedik, mellyek heveny állapotban átlátszók, később meg-homályosodnak, sós izűek, a' légen elmálnak, 4 rész hideg vízben felolvadnak.

Tisztátalanságai: Kénsavat tart, ha sósavas sulyaggal, — sósavat ha fojtósavas ezüstaggal a' fojtósavban fel nem olvadó csapadékokat adnak.

Sulfas natri. — Kénsavas szikag.

Készül: a' sósav' lepárolásánál hátra maradt résznek vízben való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons: hatlapú négy szeges oszlopokban jegesedik, hűtő sós ízű 3; rész vízben felolvad, a' tűzben megömlik, a' légen elmállik, 's elő állítja a' szárított kénsavas szikagot. (sulfas sodae [siccus])

Tisztátalánítva lehet: kénsavval, és sósavval. — ha ársányokkal lenne, úgy a' kéngyulatsavas nedv saját színeken csapja le.

Tartras lixivae, et sodae. — Borkósavas szik hamag.

Készül; Szénsavas szikag olvadékának, borkóval való ki elégités 's jegesítés által.

Tulajdons: Csonkított felületű négyszeges csülökben jegesedik, mellyek üvegfényűek, sós kesernyűs izűek, 2 vízben felolvadnak.

Fertőztetéseit: kénsavval, és sósavval, sósavas sulyag, és fojtósavas ezüstag fedezik fel, — vassal, vérlűg kék, 2 csapadékat ad.

Oleas natri, sapo medicinalis. — Orvosi Szappan.

Készül: ha egyenlő mennyiségű szénsavas szikagból, égető mézszagból, 's 5 vízből étető szikag lűg (lixivium natri caust.) készül, melly addig gőzölögtetik, míg kihűlve 1,350 önsullyú lesz, akkor két annyi mennyiségű mandola olajjal szappanná kevertetik.

Tulajdons: Fehér színű, meglehetősen keménységű, száraz, tulajdon szagú, enyhe szappan ízű tömeg; vízben, és langban felolvad, minden savakkal szétbomlik.

Fertőztetve lehet: rézzel, melly esetben huyaggal kék, — vassal ha vérlűggal olvadéka kék csapadékat ad, — felesleges olajjal, ha vízben való olvadékában az olaj a' viz' felületén úszik, vagy papirosra tétetvén azt zsirossá teszi, — felesleges égető szikaggal, ha olvadéka a' curcuma papirost megbarnítja; — végre rosz, ha avas szaga legyen.

HUGYAG' KÉSZITMÉNYEK.

(Ammonii praeparata)

Ammonia pura liquida.

(nézd a' kémszerek közt).

Acetas ammoniae solutus. — Olvasztott eczetsavas huyag.

Készül: Szénsavas huyagnak, eczetsavval való kielégítése által.

Tulajdons: Tiszta átlátszó, nem kellemetlen szagú, csipős sós ízű, ön sullya 1,067. — ez vízzel feleresztve adja a' Minderer leljét (Spirit. Minder).

Fertőztetve lehet kénsavval mit sósavas sulyag, — sósavval ezt fojtósavas ezüstag, — külföldi érczekkel, ezeket a' kéngyulatsavas nedv, saját helyén meg irt színű csapadékokkal fedez fel.

Carbonas ammoniae. — Szénsavas huyag.

Készül: Sósavas huyagnak, szénsavas mézszaggal való felszállítása által.

Tulajdons: Fehér színű, száraz, átható szagú, csipős meleg égvényes ízű só, a' tűzben könnyen felfoszál, vízben hamar felolvad, savakkal pezsgés közt egyesül, 's velek szintelen sókat alkot.

Fertőztetései azok lehetnek, mellyek a' tiszta égető huyagé.

Carbonas ammoniae pyro oleosus siccus,
— *Kozmaolajos szénsavas huyag.*

Készül: az emlős állatok' őszvezűzött csontjaikból, erős tűznél való lepárolás által.

Tulajdons: Jegesedett sárgás fehér színű tömeg, huyag, 's valamennyire a' perzselt hajhoz hasonlító szagú, és ízű, 4 vízben felolvad, kozma olajt tartson magában, ellenkező esetben az említett szaga nints mi szükséges hogy meg legyen.

Fertőztetései szinte azok lehetnek, mellyek az egető huyagé, mindazonáltal ennek a' kozmaolajos szaga hibának ne vétessen.

Carbon. ammon. pyroleos. solut; Spirit.

C: C: — Olvasztott kozmaolajos szénsavas huyag.

Nyeretik a' kozmaolajos szénsavas huyag' készítésénél.

Tulajdons: Sárga barnás színű, huyag szagú, 's ízű folyadék. Őnsullya 1,060.

Fertőztetései azok lehetnek, mellyek a' kozmaolajos szénsavas huyagé.

Murias ammoniae. — Sósavas huyag.

Készül: árúbeli sósavas huyagnak újonti vízben való felolvasztása, és jegesítése által.

Tulajdons. Fehér színű csipős sós ízű, pehelykinézésű jegekben van jegesedve, 3 hideg, egyenlő forró vízben felolvad.

Fertőztetve lehet: Kénsavas sókkal, ezeket sósavas suvaggal megtudhatn. — Vassal, ez már

barna veresses színe által előrútatik, 's olvadéka vérhúggal kék színű lesz. — Rézzel, Ólommal, Ónnal, ezeket a' kényulatsav a' saját helyén felyebb megírt színben csap le. — Kénsavas mészaggal (Gypsum) ha 3 — 4 rész vízben fel nem olvad, hanem egy fehér ülepedéket hagy hátra. — Búzanyal is (Bromium) néha, ez felfedeztetik, ha olvadékát zöldlósav (Chlorina) sárga színre festi. — Ónanyt (Stannum) ha aranyolvadék bíbor színű csapadékot ad.

Succinas ammoniae pyrooleosus, — Kozmaolajos gyantársavas huyag.

Készül: Olvasztott kozmaolajos szénsavas huyagnak, gyantársóval (Sal succini) való kielégítése által.

Tulajdons: barna sárgás színű, keserű csipős hűtő ízű, elgőzölögtetve gyantársavas huyagot hagy hátra, melly tűzben gyantár szaggal szál el. Őns. 1,110.

Fertőztetve lehet: többféle savakkal, minthogy a' gyantár sav nagyará szokott lenni, mindenek előtt megtudatik gyantár savval van e' készítve, ha sósavas vas' (Ol: martis) olvadékából 4 — 5 csep adatik hozzá, — de a' kénlelendő szer pártatlan állapotban legyen — és barna veres csapadék támad, ellenkező esetben, vagy eczetsavval, vagy sósavasavval, mi legveszedelmesebb, vagy más növényi savakkal van tisztátalanítva. Továbbá lehet Rézzel is mit huyag felfedez — Kénsavval, ha sósavas sulyag, — Sósavval ha fojtósavas ezüsttag csapadékokat okoznak.

Sulfuretum hydrogenat. ammoniae. — Kényulatsavas kénhuyag.

Készül: 18 mészag, 6 sósavas huyag', 3 kénnek összekeverése, 's lepárolása által.

Tulajdons: Arany színű lecsapadék, hűgyag 's máj szagú, a' légen fehér gőzöket ereget, mellyek fulasztók.

Hibás egyedül a' rosszul való tartás által lehet, melly esetben bomlást szenved, 's kén vál ki, — hajdan kémszerű használtatott az ásany sók felfedezésére, mellyeket barna színnel választ kiolvadékaikból.

SÚLYANY KÉSZITMÉNYE.

(Baryi praeparatum)

Murias barytae. — Sósavas súlyag.

Készül: ha kénsavas súlyag (Spatum ponderos) porrá töretik, szén porral és terpetin olajjal össze gyúrva apró golyókká készittetik, mellyek megszárittatván egy öntő garadban szénnel jól befedve égettetik, a' származott tömeg' vízben való olvadékához sósav adatik, a' folyadék a' kivált kénről letöltetik, 's szárazságig elpárologtatik, a' nyert só újra öntő garadban égettetik, annakutánna vízben felolvasztatik 's jegesittetik.

Tulajdons: Táblákban jegesedett, szintelen, átlátszó, kellemetlen éles ízű jegek, 3 vízben felolvad.

Fertőztetve lehet: Strontzannal (Stontium), ez megtudatik, ha langban főztetvén veres színű lobbal ég. — Vassal ha jegei sárgás, Rézzel ha kék színűek, továbbá amaz vérluggal, emez pedig húgyaggal kék színben csapatik le. — Dárdanyt, ha kényulatsavas nedvel naránc színű csapadék támad, — Férjannyal ha rézhúgyag olvadékkal sárga zöld színű, váladék képeztetik. — Sósavas keseraggal (mur magnes) ha langban főztetvén, a' lang erős kesernyűs izű lesz.

MÉSZ KÉSZITMÉNYEK.

(Calcii praeparata)

Calcaria usta. — Égetett mészag.

Készül: Szénsavas mészagnak (Creta) égetés által.

Tulajdons: Tiszta fehér színű, könnyű, hangos kocantású, éles izű tömeg, a' vízhez való nagy rokonsága végett a' légből von azt magához; $1\frac{1}{2}$ rész vízzel érintetbe hoztatván meg melegszik, megdagad, fehéres gőzöket ereget, és porrá vál, (oltott mészag, calx extincta); 700 — 800 hideg, 1200 — 1300 meleg vízzel adja a' mész vizet (nézd a' kémszerek közt).

Mint hogy orvosi haszonra ritkán használódik, e' végből nem keresvén fertőztetéseit, elég ha tiszta fehér színű, 's szénsav nélküli, mit megtudni, ha savakkal nem perzseg.

Carbonas calcis, Creta. — Szén-savas mészag.

Tiszta állapotban lesz, ha vízzel főztetik, 's kimosatik.

Tulajdons: Fehér színű, elég nehéz, szagtalan, íztelen, a' sósavban pezsgés közt felolvad, ellenkező esetben kovasavat tart magában, mellyel való együttléte, mint hogy a' kimosás által tökéletesen el nem távoztathatik, hibás fertőztetésnek ne vétessen.

Chloras calcis. — Zöldlósavas mészag.

Készül: Mészagnak, zöldlő szesszel való kielégítése által.

Tulajdons: Tulajdon zöldlő szagú, kellemetlen izű por, vízben felolvad. — Használható, ha a' vízben való olvadéka a' violaszörpöt elszinteleníti, vagy ha valamely sav adatik hozzá, 's felébe egy színes állomány tartatik, 's az elszintelenedik.

Murias calcis. — Sósavas mészag.

Készül: Szénsavas mészagnak, sósavval való kielégítése, 's szárazságig való elpárologtatása által.

Tulajdons: Darabos, fehér színű, éles sós izű tömeg, a' légen hamar elfolyik, (mész olajjá ol. calcis), vízben és langban könnyen olvad.

Fertőztetve lehet: Vassal, ha vérlúggal kék csapadék támad. — Rézzel ha huyaggal kék színű olvadékot képez, — keseraggal (Magnesia) vagy agyagfölddel, ha égető huyag fehér váladékot okozna.

Sulfuretum calcis. — Mészanykénét.

Készül: Mészagnak, és kénnek együtt való égetések által.

Tulajdons: Szürkés fehér, néha barnaveresbe átmenő színű tömeg, kénygulat, 's égető ízű, vízben nehezen olvad. — Minthogy a' mészany' kénéből egy a' leghatásosabb kémszerek közzül (Liquor hydrosulf. acid.) készül, szükség tehát megtudni, ha kénygulat szeszt tart-e' márgában megtudatik ez, ha sós- vagy kénsav töltetik reá, melly esetben a' kénygulatszesznek tulajdon szagával kell kifejlenni.

KESERANY KÉSZITMÉNYEK

(Magnesii praeparata)

Magnesia pura. usta. — Tiszta égetett keserag.

Készül: Szénsavas keseragnak mind addig való égettetése által, még kénsavval többé nem pezseg.

Tulajdons: Fehér porképzű; tömény kénsavval leöntetvén megmelegszik, sőt néha meggyúl 's lobbal ég, a' jól kiégetett keserag készítése után setét helyen villog (phosphorescit) melly tulajdona mindazonáltal rövid ideig tart.

Tisztátalanítva lehet: kén vagy sósavas sókkal, amazt sósavas sulyag, emezt pedig fojtósavas ezüst-ág által tudhatni meg. — Mészaggal, ha vízzel összekevertetik, 's higany ketted zöldlet (Bichloret hydr. olvadékával sárga színű csapadék támad. — Kovaggal ha fojtósavban felolvasztván, valamelly felolvadhatatlan tömeg marad hátra belőle.

Carbonas magnesiae. — Szénsavas keserag.

Készül: kénsavas keserag' forró olvadékához, szénsavas hamag' forró olvadéka adása, a' vegyíték' főzése, 's a' váladék' forró vízzel való kimosása által.

Tulajdons. Szép fehér színű, puha tapintású, könnyű, szagtalan 's iztelen por, feleresztett kénsavban minden maradék nélkül felolvadjon.

Tisztátalanítva: azon idegen részekkel lehet, mellyekkel az égetett keserag (nézd feljebb), azonkül keményítővel, ez felfedeződik, ha vízzel felfőztetik 's összeáll, — Vassal, ha vérlúggal kék csapadék támad. — Rézzel, ha huyaggal kék színű folyadék származik.

Sulfas magnesiae. — Kénsavas keserag.

Készül: Szénsavas keseragnak, kénsavval való kielégítése, 's jegesítés által.

Tulajdons. Töképzű jegei vannak, mellyek sós keserű ízűek, vízben könnyen olvadnak, a' légen nem változnak, ellenkező esetben sósavas keseragot tartanak.

Tisztátalanítva lehet: Sósavas sókkal, mellyeket fojtósavas ezüst-ág feltalál — Mészaggal, ha sósavas huyaggal fehér, — Vassal ha guba festvénnyel fekete csapadékot ad.

TIMANY KÉSZITMÉNYEK:

(Alumii praeparata.)

Alumen crystallisat. — Jegesített timag.

Készül: az árubeli timsónak vízben való felolvasztása, 's jegesítése által.

Tulajdons. Nyolcz lapú (Octaedrae) áttetsző színtelen jegek, 1 1/2 rész hideg vízben felolvadnak, előbb édeses, aztán összehúzó ízűek, gyenge hev mérsékletnél saját jegesedés vizében elfolyik, mellynek elvesztése után szívós, fehér, törekeny tömeggé változik, melly égetett timsó (Alumen ustum), ennek készítésénél vigyázni

kell; hogy felettébb soká ne égettessen, mivel külömben agyag föld marad hátra.

Tisztátalanítva lehet: Vassal, mi vérlég által felfedeztetik, — Rézzel ha huyag olvadékát kékre festi. — Ónnal, (Stannum) ha sósavas arag olvadéka, bíbor színű csapadékot szerez.

KÉN KÉSZITMÉNYEK.

(Sulfuris praeparata.)

Sulfur depuratum. — Tisztított kén.

Készítetik: Árúbeli kénnek forró vízzel való kimosása által.

Tulajdons: Szép, citrom színű, iztelen, 's szagtalan por: egyenlő mennyiségű salétrommal, és izasztó dárdaggal (Antimon diaphor. abl.) elegyítve, semmi kellemetlen szagot ne eregessen; lepárolt vízben páltíva, a' viz semmi savanyú ízt se kapjon.

Fertőztetve lehet: Kénsavval, ez felfedeztetik, ha vízben páltítatik, 's az átszivárogatott folyadék sósavas sulyag által fehér csapadékot kap.

Férjannyal (Arsenicum *) megtudatik: ha 1 rész kén, 4—5 salétrommal eldurantatik, a' nyert tömeg vízben felolvasztatik, átszivárogatják, 's ha pártatlanított hamagot tartana, mit sárga kémlő papirosnak általa barnává való változása által megtudhatni, felelesztett fojtó-savval kielégítetik, átszivárogatják, 's a' Férjany kémszereivel, mellyek következendők, vizsgáltatik: kén gyulatsavas nedv sárga, — rézagos huyag, sárgás zöld, — Mész viz fehér, — kénsavas ezüst-ag barna veres színű csapadékokat okoznak, mellyek szivár által elválasztatván folyadékaiktól, megszártíva 's izzó.

*) Figyelmessé tétetnek a' Gyógyszerészek, ennek szorgalmas kikémlésére, minthogy több szerek vannak, mellyek' készítéseikhez a' kén használtatik, ez okból könnyen szomorú következeseket vonhatna maga után:

szénere hintve ha foghagyma büzt eregetnek, a' férjany' jelenlétéről legkisebb kétség se lehet.

Sulfur praecipitatum. — Levált kén.

Készül: kénnek, égető hamag lúgban való főzése, a' kihült, 's átszivárogatott olvadéknak felelesztett kén-savval való lecsapása által.

Tulajdons. Igeu finom tapintású, fehér sárgás színű, iztelen, 's szagtalan. Égető hamag lúgban főzés közt vér verességű színben felolvad. A' tűzön egészen elszál, savakkal ne pezsegjen.

Fertőztetései: azok lehetnek, mellyek a' lizlított kéné, de azokon kül gyakran elegyítve lehet kémményítővel: ez megtudatik, ha vízzel felfőzetik, 's összeáll. — Szénsavas mészaggal (Creta) ha savakkal pezseg, — néha nincs jól kimosva, melly esetben sós íze, és kénygulatszesz szaga vagyon.

Sulfuretum lixivae.

(Nézd feljebb a' kémszerek közt.)

Acidum sulfuricum.

(Nézd feljebb a' kémszerek közt.)

Liquor hydrosulfuretic. acid.

(Nézd feljebb a' kémszerek közt.)

I B O L Ó.

(Iodium.)

Készül: Tengeri szivacsból (spongia marit.) megégetés által mellynek hátramartott hamuja ki lúgoztatik, lúgja, kénsavval 's cselaggal lepároltatik.

Tulajdons: Feketés szürke lemezetű, vas szén (graphites) kinézésű, ércz fényességű, szaga a' zöldlőhöz hasonló, csipős égető, szagához hasonló fanyar ízű, minden életmves testeket setét színre fest; a' növény festékek' színét elrontja, R: 140-ik fokánál szép viola szín gőzökben elillan, melly szüktéren ujra jegesedett leg

vélkébe összeáll. — Égényben (aether), és langban könnyen, vízben 700 részben olvad fel minden keményítőt tartó állományokat kék színre fest, innét egyetlen bizonyos kémszere a' keményítőnek.

Fertőztetve lehet: Vas szénnel, Dardanyal (antimon) kő szénporral, ezeket megtudhatni, ha legerősebb langban tökéletesen fel nem olvad.

V I L L Ó.

(Phosphorus.)

Készül: Csontoknak megégetése, kénsavval való vegyítése, az átszivárogatott, 's elpároltatott olvadéknak szénporral való lepárolása által.

Tulajdons. Vékony vesszőkben jön elő, melyek áttetsző viaszfényűek, sugáros törésűek, vízben nem, de langban, égényben, kövér olajokban (oleis ping.) vízfürdőben való főzés közt felolvadnak, legjobb olvasztószere a' kénlang (Alcohol Sulfuris). — A' légen fehér, fohagyma szagú gőzöket ereget, melyek setétben világítanak, dörzsölés közt meggyúlad, 's sárgás zöld lobbál ég; idővel sárgás hártyával van behúzza, melly savítatásának jele már, azért vízben tartasson. *)

Fertőztetve lehet: kénnel; ez megtudatik, ha egy üveg harang alatt égettetik, 's maradék lenne, melly vízben felolvasztva, sósavas sulyaggal fehér csapadékot ad.

S A V A K.

(Acida.)

Acidum aceticum. — *Eczetsav.*

Készül: Eczetsavas ólmacsnak, kénsavval való lepárolása által.

Tulajdons. Sújtó erővel bíró, erős savanyú ízű, színtelen állatszófolyadék, negyed résznyi szénsavas hamagot tökéletesen kielégít. Ónsullya 1,030.

*) Ha Villó valamely kövér olajban felolvasztatván, setétben dugasz nélkül való üvegben tartatik, éjjeli lámpa gyanánt világít. — ?

Fertőztetései lehetnek: Kénsav, ezt sósavas sulyag, — Réz, ezt hulyag, — Ónany (Stannum) ezt arany olvadék, — Ólom (plumbum) ezt kéngyulatsavas nedv — Sósav ezt fojtósavas ezüstag, fedeznek fel.

Acidum benzoicum. — *Benzoesar.*

Készül: a' Benzoe gyanta' felrepiteése által.

Tulajdons. Jégei szép fehér selyem színűek, tulajdon vanilla szagúak, erős, eleinte csipős, később édeses ízűek, a' tűzben elfolynak; 200 hideg, 24 forró vízben, langban is könnyen felolvad, melly olvadéka veres lobbál ég.

Tisztítalanitva lehet: Kénsavval, mit sósavas sulyag, — Sósavval mit fojtósavas ezüstag, — Külömbnemű gyantákkal mit vízben maradék hátrahagyással való olvadása árul el.

Acidum hydrocyanic. — *Kéklőgyulatsav.*

Készül: Kéklőgyulatsavas vas hamagnak kénsavval való lepárolása által.

Tulajdonságai: Színtelen, tulajdon keserű mandola szagú, keserű ízű, a' kék kémlő papirost megveresíti, melly kevés idő múlva kék színét újra visszanyeri, nagyobb hőmérsékletben tökéletesen elszál.

Fertőztetve lehet: Kénsavval ezt sósavas sulyag, — Ólommal, ezt kéngyulatsavas nedv fedezi fel. — Egyéberánt a' kéklő gyulatsavnak jelenléte legjobban megtudatik, ha hamaggal kielégítetik, 's vérluggal kék csapadékot (berlini kék) ad.

Jegyzék. T. Schuster ur szerint: a' Borussusi Gyógyszertár szerint készült kéklő gyulatsav 100 szememben 4 szemer, — az austriai szerint 160 szememben 3 szemer, — Vanquelin készítés módja szerinti 100 szememben 2 szemer berlini kéket tart.

Acid. muriatic. — nitricum — sulfuricum.

(Nézd feljebb a' kémszerek közt.)

Jegyzék. A' tömény fojtósav (acid. nitric. conc.), és a' fojtósav (acid. nitrico nitros) közt mindazonáltal különbség van, mivel amaz színtelen, igen savanyú ízű, az állati részeket sárgára festi, a' legén meg-sárgul, vízzel megmelegszik, önsullya 1,450, — emennek pedig tulajdonsága fentebb előadatott.

Acid. oxalicum. — Sóska-sav.

(Nézd a' kémszerek közt.)

Acidum succinicum. — Gyantár-sav.

Készül: Gyantár' lepárolása által.

Tulajdons.: Fejér vagy barna sárgás színű jegek, kevéssé kozmaolaj szagúak, savanyús melegítő izűek; 25 hideg, 2 forró vízben, ugy langban is felolvad; a' tűzben szürke, köhögést okozó gőzöket eregetve elillan.

Tisztátlanságai lehetnek; — borkő, pórissav, ha tűzben el nem illan, — sóska-sav, ha olvadéka sósavas mészzaggal csapadékot ad, — borkő-sav, ha hamaggal kielégítettén borkő vál ki, — kénsavas sók ha sósavas sulyagcsapadékot okoz.

Acidum phosphoricum. — Villósav.

Készül: Villónak, feleresztett fojtósavban való felolvasztása, az olvadéknak méz sűrűségig való elpárologtatása, 's elegendő mennyiségű lepárolt vízzel való feleresztése által, hogy 1,050 önsulljú legyen.

Tulajdons. Színtelen, szagtalan, savanyu kellemetes ízű, nagyobb hæv mérsékletnél, semmi gőzöket sem ereget

Fertőztetve lehet: kénsavval, ha sósavas sulyaggal csapadék támad. — Mészzaggal, ha szénsavas hamaggal kielégítetik, 's váladék támad. — Fojtósavval, ha tűzön elpárologtatik, 's sárga gőzöket ereget.

Acidum tartaricum. — Borkő-sav.

(Nézd feljebb a' kémszerek közt.)

É G É N Y E K (aetheres).

Aether aceticus. — Eczetégany.

Készül: eczetsavas szikagnak, langal, és kén-savval való lepárolása által.

Tulajdons.: Színtelen, átható kellemes szagú, illatos, hűtő ízű, igen szálékony folyadék. Önsullya 0,905, Hét rész vízzel vegyithető.

Fertőztetve lehet: vízzel, ez felfedeztetik ha szénsavas hamag adatik hozzá, 's az nedvességet von magába, önsullya által is; — Langal, megtudatik, ha egyenlő mennyiségű lepárolt vízzel kevertetik, egy jól bezárt üvegben állni hagyatik, 's ha mennyiségéből több mint hetedrészét elveszti. — Felesleges savval ha a' lakmus papirost megveresíti.

Aether sulphuricus. — Kénégény.

Készül: langnak, tömény kénsavval való lepárolása által.

Tulajdons.: Színtelen, előbb melegítő, aztán hűtő ízű, átható szagú folyadék, 10 vízzel egyesül. Önsullya 0,745.

Fertőztetései azok lehetnek, mellyek az eczetégényé.

NÉMELLY MÁS SZEREKRŐL.

Aqua destillata. — Lepárolt víz.

Készül: tiszta víznek lepárolása által.

Tulajdons. Folyó csepp alakú, minden szag, 's íz nélküli folyadék, semmiféle kémő papirost ne változtasson meg.

Fertőztetve lehet: — szénsavval, ha mész vízzel zavaros lesz — Mészaggal, ha szénsavas hamaggal nem tiszta állású színű lesz. — Sósavval, ha fojtósavas ezüsttaggal, túróképpé — kénsavval, ha sósavas sulyaggal fehér, — Rézzel, ha huyaggal kék színű. — HUYAGGAL, ha réz olvadékkal hasonlóképp' kék színű csapadékok támadnak.

Balsamus Copairae. — Kopaiva balsam.

Tulajdons. Fehér, vagy sárga színű, átlátszó, faolaj töménységű, tulajdon kellemes szagú, kesernyűs ízű folyadék, égényben, és víz nélküli langban felolvad.

Fertőztetve van kövér olajokkal, ha égető hamag olvadékával szappant képez. — Terpetinnel, ha izzó vasra töltetvén, terpetin szagot ereget. A' kopaiva balsam' régiségének jele, ha vízzel vegyítve leszál.

Balsamus Peruvianus. — Perui balsam.

Tulajdons. Fekete-barna, cseppenként barnaveres színű, szörp töménységű, tulajdon beuzoe szagú, eleinte enyhe, illatos, később csipős, kesernyűs ízű folyadék. — A' vízben leszál, víz nélküli langban tökéletesen felolvad, valódiságának egy jele, ha tömény kénsavval színe nem változik, 's meg nem melegszik.

Fertőztetve lehet: Kopaiva balsammal, felfedeztetik, ha forró vízzel vegyítetük, 's az a' feucére nem szál. — barna cukorból készült szörpvel, ez meg tudatik, ha vízzel kevertetik 's a' víz édes ízű lesz.

Camphora. — Káfor.

Tulajdons. Fehér színű, könnyű, áttetsző, zsiros tapintású, tulajdon erős rozmarin szagú; illatos kesernyűs, előbb égető, később hűtő ízű, langban könnyen felolvad, mellyből a' víz kiválasztja, meggyújtván világos fehér lobbal és sok füstel ég el, semmi hamut nem hagyván maga után. — Felolvad továbbá illatos és kövér olajokban, tömény kén, — és fojtósavakban is.

Resina Jalappae. — Jalap gyanta.

Tulajdons. Ezen tömeg' külső színe szürke-sárga, belseje pedig barna-sárga; könnyen törekeny, 's eldörzsölhető; langban tökéletesen felolvad, tulajdon kellemetlen szagú, 's undorító éles ízű. — Tisztaságának bizonyos jelei, ha égényben semmi mennyiségben, langban pedig egészen felolvad.

ILLATOS SZÁLLÓ OLAJOK.

(Olea aromatica aetherea.)

Az illatos olajok átaljában véve erős langban felolvadnak, — papirosra csepegetve, 's megmelegítve semmi zsírfoltot sem hagynak magok után, mivel különben zsiros olajokkal vannak fertőztetve; — valamely kanálban a' tűzön terpetin szagot ne eregessenek; — igazi színök meglegyen; — Vízbe töltetvén ne támadjon háromféle váladék, mivel akkor olcsóbb szerű olajokkal vannak fertőztetve, egymint: a' fertőztető, — fertőztetett olaj — 's víz, három részre válnak; közülök némelly gyakrabban használtatni szokottakat egyenkint előhozók.

Az olaj neve.	● Színe.	Önsullya.	Szaga.
Ol. animale aeth. Szálló állati olaj.	Szintelen.	0,744.	tulajdon kellemetlen nehéz.
Ol. Absinthii. Üröm olaj.	Barna zöldes.	—	mint a' fűvének.
Ol. bergamot. Sajtolt naráncs olaj.	Világos sárga.	0,880.	átható keserves.
Ol. Cayeputi. Kajaput olaj.	Sárgás, vagy zöldes.	0,978.	erős átható káfor, terpetin, és paradicsóm-mag-szagú.
Ol. Caryophil. Szegevirág olaj.	Szintelen vagy Sárgás.	1,034.	erős szegevirág szagú.
Ol. Chamomil. Szikfű olaj.	Setétkék, idővel elszíntelenedik.	—	szikfű virág, vagy korpaszagú.
Ol. Cinamomi orient. Keleti fahéj olaj.	Szalma színű, a' régi barna.	1,035.	kellemes fahéj.

Íze.	Különös tulajdonságai.
eleinte csipős, melegítő, később hűtő, keserű.	A légen, és világosságon barna lesz; elszálló, egyesül mindenféle olajokkal, könnyen elromlik, azért apró, jól bedugott üvegtüskékben tartáson, — barna színe megtisztítatik újonti lepárolás által.
illatos, kellemetlen, keserű.	Idővel töményebb, és barna lesz a' légen.
illatos, keserű.	Fertőztetve szokott néha lenni mandola-olajjal.
előbb enyhén égető, később hűtő.	Mentül nehezebb annál rosszabb, tömény kén-savval barna veres színű, — fertőztetik néha káforral, de cizukorral összedörölvé, 's vízben felolvasztva a' káfor a' felületén úszik; — részben is lehet, megtudatik huyaggal.
melegítő égető.	Vízzel vegyítve az edény' fenekére szál, fojtós fojtósavval meggyúl. — Fertőztetve van kopaiva balsammal, vagy mandola-olajjal, ha a' vízben fent úszik
tulajdon virágjához hasonló.	Közönséges hidegben megfagy, megsűrődik, a' vízben golyókat képez. — Fertőztetését rézzel, langban való olvadékában vérhúggal meg lehet találni.
égető édes.	Minthogy a' víznél nehezebb, vízben az edény' fenekére leszáll.

Az olaj' neve.	Szine.	Önsullya.	Szaga.
Ol. Cinamomi occid. Nyugoti fahéj olaj.	Vereses sárga, később barna.	1,071.	illatos, kellemetlenebb mint a' másik.
Ol. Foenicul. Anizskapor olaj.	Sárgás.	0,997.	tulajdon.
Ol. Macis. Szerecsendió kopátskéreg olaj.	Szalma színű.	0,948.	tulajdon.
Ol. Menthae cris. Fodamenta olaj.	Zöldes sárga néha vereses.	0,975.	tulajdon fűvélhez hasonló.
Ol. Menthae pip. Borsosmenta olaj.	Zöldes sárga.	0,920.	égető káfor-szagú.
Ol. Tanacetii. Váradics olaj.	Zöldes.	0,946.	tulajdon balsam, és káfor-szagú.
Ol. Valerianae. Gyökönke olaj.	Zöldes sárga idővel barnás.	0,934.	gyökeréhez hasonló.

Íze.	Különös tulajdonságai.
csipősebben égető mint a' másik.	A vízben leszál.
kellemetes édes.	Gyenge hidegben jegesedett állapotba megy át, s akkor nehezebb a' víznél.
előbb enyhe aztán csipős.	
kesernyűs illatos és melegítő.	Káfort tart magában.
káfor ízű, előbb csipős, később hűtő.	Más mentákból készült olajokkal való fertőztetése szagáról megismerhető.
égető keserű.	Idővel káfor vál ki belőle.
kellemetlen kesernyűs.	A' légnak kiteve, idővel töményebb lesz.

S a j t o l t.

(Olea

Az_olaj neve.	Szine.	Önsullya.	Szaga.
Ol. Amydali. Mandola-olaj.	Világos sárga, később megbarmitul.	0,143	Szagtalan.
Ol. Crotonis tigl. Tilj olaj.	Sárga mézsz-inü.	—	jalap gyanta szagú.
Ol. Ricini. Himboj-magolaj.	Szintelen.	1,905.	szagtalan
Ol. Lauri. Babér-olaj.	Sárgazöld.	—	bogyójához hasonló.
Ol. Nncistae. Sajtolt szerecsendió olaj.	Veresből sárgába átmenő	—	tulajdon illatos.

o l a j o k.

(préssa.)

Ize.	Különös tulajdonságai.
íztelen.	Zsíros tapintású, ha avas szaga van rozsz, 's lenyelésnél a' torkot karczolja.
erős éles.	Égényben könnyen felolvad.
édess, csipős ne legyen.	Víz nélküli langban tökéletesen felolvad, ugy égényben is, ellenkező esetben fertőztetve van, a' lehámozott magvaiból készüljön ez az olaj, mivel különben éles ízű.
hasonló illatos.	Vaj vastagságú, szemes kinézésű, égényben 's langban felolvad, de csak az illatos része, a' kővér része külön vál.
Szerecsendió ízű	Nagyobb hőmérsékletnél felolvad égényben, és víz nélküli langban, mely olvadékból meghűlés után, egy fehér állomány válik ki, ha forró égénybel fel nem olvad, faggyúval vagy más zsíradékkal van fertőztetve.

Martius hó 17-én Szombati napra
1857 érvben elkerden műveinek.

Hibák' javítása.

Lap.	sor.	helyett.	olvasd.
4	20	lángban	langban.
22	16	ruorum	rubrum
24	21	szénvasnak	szinvasnak
28	25	elegyelve	elegyítve
„	32	axydulato	oxydulato
31	31	márad	szál el
32	26	syinü	szinü
42	23	kék 2 csapadékó	kék csapadékot
45	4	csap le	csapja le.